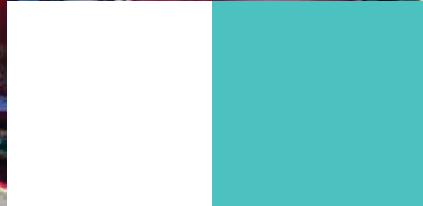
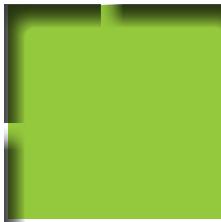

Projekat finansira Evropska unija

KATALOG PROJEKATA REALIZOVANIH KROZ PROGRAM DODELE MALIH GRANTOVA

Impressum:

Izdavač: **Smart kolektiv**
Svetozara Markovića 42a
11000 Beograd
Tel: 011 2659 700
E-mail: office@smartkolektiv.org

Uredništvo: FORS Montenegro

Autori: Grupa autora

Grafička obrada: Pronbi doo

Lektura: Stanislava Mijić

Šampa: SWA TIM

Tiraž: 500 komada

SADRŽAJ:

0 PROJEKTU	2
1. ZELENI PUT	3
2. RAZMIŠLJAJ I DELUJ ZELENO	6
3. OBUKE ZA SAKUPLJANJE I PROIZVODNju LEKOVITOG, AROMATIČNOG I ZAČINSKOG BILJA	9
4. ZNAČAJ OČUVANJA BIODIVERZITETA U ŽUPI NIKŠIĆKOJ	11
5. PROMOCIJA ZELENE EKONOMIJE	14
6. BOR	17
7. NOVA ZELENA SOCIJALNA INICIJATIVA	20
8. CIRKULARNA EKONOMIJA U SLUŽBI LOKALNOG RAZVOJA	23
9. ODRŽIVOM POLJOPRIVREDOM DO BOLJE KLIME	26
10. ZELENA EKONOMIJA U FUNKCIJI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE	29
11. PRAVO NA ZDRAVO - ZELENA EKONOMIJA KROZ ORGANSKU POLJOPRIVREDU	32
12. JAČANJE ODRŽIVE I EKOLOŠKI PRIHVATLJIVE PREDUZETNIČKE KULTURE MLADIH U KANTONU SARAJEVO	35
13. ZELENA VEZA	37
14. zEKOn	40
15. KAKO UPRAVLJAMO ENERGIJOM U NAŠOJ ŠKOLI	42
16. ZELENA EKONOMIJA KROZ KONCEPT ODVAJANJA OTPADA NA IZVORU I RECIKLAŽU	45
17. INICIJATIVA ZA POVEĆANJE POSLOVNE SVESTI O ULAGANJU U ZELENU ENERGIJU I ZELENU GRADNJU U GRADU KORČA	48
18. START	51
19. ZELENI KOD	54
20. ATELJE 3R	57
21. ZELENE VEŠTINE ZA ZELENE POSLOVE U ALBANIJI	60
22. UNAPREĐENJE KAPACITETA OCD PRIMENOM KONCEPTA ZELENE EKONOMIJE	63
23. BICIKLISTIČKI TURIZAM U VEVČANIMA	65
24. CIRKULARNA EKONOMIJA ZA NAPREDAK MLADIH	67
25. ZELENO OSNAŽIVANJE RURALNIH OBLASTI	70

O PROJEKTU

O projektu

Smart kolektiv od marta 2018. realizuje projekat GEAR – Green Economy for advanced region/ Zelena ekonomija za razvoj regiona, koji ima za cilj povećanje aktivnosti i uticaja organizacija civilnog društva (OCD) iz Srbije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine (BiH), Severne Makedonije i Albanije u zaštiti životne sredine kroz umrežavanje, jačanje kapaciteta i promovisanje zelene ekonomije. Projekat se realizuje u partnerstvu sa organizacijama FORS Montenegro iz Crne Gore, Centar za razvoj i podršku iz BiH, EKO Svest iz Severne Makedonije, EDEN Centar iz Albanije i Udruženjem Slap iz Hrvatske.

Glavne aktivnosti projekta uključuju treninge za predstavnike OCD-a na temu zelene ekonomije, javnog zastupanja i lobiranja, učešća u donošenju odluka, praćenja javnih politika, upravljanja projektnim ciklusom i sl., upoznavanje s primerima dobre prakse u zelenoj ekonomiji i zelenom preduzetništvu kroz studijsku posetu Evropskoj uniji i prezentacije u ciljnim zemljama, dodelu grantova za OCD, regionalne konferencije na temu zelene ekonomije i zelenog preduzetništva, izradu studije na temu mogućnosti razvoja zelene ekonomije u ciljnog regionu itd.

Projekat finansira Evropska unija u okviru Programa podrške civilnom društvu i medijima za 2016/2017.

Jedan od važnijih rezultata projekta GEAR jeste unapređenje kapaciteta lokalnih OCD za upravljanje projektima, kao i realizacija dvadeset pet projekata vezanih za zaštitu životne sredine kroz program dodele malih grantova.

Ovaj katalog sadrži relevantne informacije o lokalnim OCD i njihovim projektima koji su sprovedeni kao mali grantovi u okviru GEAR projekta, u cilju informisanja o njihovom radu i ostvarenim rezultatima.

ZELENI PUT

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je doprineo većoj primeni principa zelene ekonomije u ruralnim oblastima Crne Gore, što je i bio opšti cilj projekta. Istovremeno, realizacija brojnih projektnih aktivnosti doprinela je povećanju nivoa znanja i svesti o zelenoj ekonomiji i korišćenju resursa otpada u domaćinstvima u svrhu razvijanja zelenih biznisa, kao i povećanju primene zelene ekonomije u domaćinstvima i zajednicama, što su bili specifični ciljevi projekta.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

CILJNE GRUPE:

- Više od 150 mladih koji su učestvovali u aktivnostima i njihovi roditelji;
- 10 domaćinstava zainteresovanih za kompostiranje;
- Celokupno stanovništvo Župe Nikšićke (3.714 stanovnika).

KRAJNJI KORISNICI:

- Kompletno stanovništvo ruralnih oblasti grada Nikšića.

NVO „ŽUPA U SRCU“ NIKŠIĆ

Vrednost projekta: 5.994,00 €

Mesto realizacije: Nikšić, Crna Gora

KONTAKT OSOBA
JOVO RADULOVIĆ

WEB STRANICA:
www.zupa.today

E-MAIL:
posaomailovi@gmail.com

OSTVARENI REZULTATI

Podignut je nivo svesti stanovnika o zelenoj ekonomiji, mogućnostima njene primene i očuvanju životne sredine. Uspostavljeni su i primeri dobre prakse kompostiranja u seoskim domaćinstvima, a urađena je i analiza potreba uspostavljanja održivog biznis sistema kompostiranja u Župi Nikšićkoj. U samoj završnici implementacije projekta, organizovanjem Zelenog dana na glavnom gradskom trgu u Nikšiću povezani su poljoprivredni proizvođači s kupcima domaćih proizvoda.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Predavanje o proizvodima iz prirode, načinu sakupljanja i receptima uz pripremu brošure na ovu temu;
- Predavanje o organskoj proizvodnji hrane s fokusom na uticaj upotrebe hemijskih sredstava u poljoprivredi na zdravlje ljudi i životnu sredinu, kao i izrada i distribucija publikacije na ovu temu;
- Radionica o uštedi energije u domaćinstvima;
- Konkurs za izradu najbolje makete etno-sela ili vodenice od prirodnih materijala uz organizovanje izložbe radova i nagrade za tri najbolja rada;
- Konkurs za izradu upotrebnih predmeta od recikliranih materijala praćen izložbom radova i nagradama za tri najbolja rada;
- Konkurs za izradu mobilne sušare;
- Izrada i objava tekstova na portalu www.zupa.today o primjerima dobre prakse iz drugih zemalja;
- Radionica za mlade Ekološka poruka sugrađanima;
- Trening o kompostiranju za predstavnike 10 domaćinstava kojima je ustupljena na korišćenje namenska oprema za kompostiranje kapaciteta 400 litara, a za koje je pripremljen i odgovarajući „Priručnik o kompostiranju”;
- Konkurs za izradu proizvoda i rukotvorina ženâ sa sela praćen izložbom i katalogom radova;
- Predavanje na temu Odevni predmeti od vune: istorijat i savremeni aspekti upotrebe;

- Kampanja javnog zastupanja i uticanja na politike;
- Izrada promotivno-edukativnih video spotova (video o kompostiranju, video o mogućnostima započinjanja biznisa u zelenoj ekonomiji i video o korišćenju energije sunca);
- **Zeleni dan na glavnom gradskom trgu i brojne druge aktivnosti.**

UTICAJ PROJEKTA

Realizovane aktivnosti su iziskivale aktivno učešće dece i njihovih roditelja, tako da se koncept zelene ekonomije što više približi široj javnosti prezentacijama primera dobre prakse. Projekat je višestruko promovisao principe zelene ekonomije i inicirao pokretanje poslovanja zasnovanog na principima zelene ekonomije. Mnoge projektne aktivnosti su medijski adekvatno ispraćene, čime je dodatno doprineto promovisanju kako projekta tako i principa zelene ekonomije. Značajan proizvod projekta predstavlja i analiza pokretanja poslovanja zasnovanog na zelenoj ekonomiji.

Jovo Radulović, koordinator projekta

Projekat je bio od velike važnosti za našu organizaciju jer smo ojačali sopstvene kapacitete i stekli znatno iskustvo za rad na budućim projektima. Doprinoeo je razvoju i boljem razumevanju koncepta zelene ekonomije na lokalnom nivou.

Miloš Mrvaljević, direktor OŠ „Dušan Bojović“

Za našu školu su bile važne aktivnosti koje je NVO **Župa u srcu** realizovala u okviru projekta „Zeleni put“, u kojem je naša škola učestvovala na mnogo načina. Pored promotivno-edukativnih sadržaja, koji su okupili i animirali veliki broj učesnika, projektne aktivnosti su promovisale našu školu i koncept zelene ekonomije.

2

RAZMIŠLJAJ I DELUJ ZELENO

NVO „DRUŠTVO MLADIH EKOLOGA NIKŠIĆ“ (DMEN)

Vrednost projekta: 5.995,00 €

Mesto realizacije: Nikšić, Crna Gora

**KONTAKT OSOBA
MIODRAG KARADŽIĆ**

WEB STRANICA:
www.dmen.me

E-MAIL:
dmen@dmen.me

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je u najvećoj meri bio posvećen izgradnji kapaciteta NVO da aktivnije utiču na politike i programe koji se tiču zelene ekonomije u lokalnoj zajednici, što je bio opšti cilj projekta. Istovremeno, specifični ciljevi projekta bili su izrada stručne analize politika i programa u oblasti zelene ekonomije u Nikšiću, kao i stepena njihovog sprovođenja. S tim u vezi, projekat je omogućio jačanje svesti i znanja lokalne zajednice o zelenoj ekonomiji i njenim dobrobitima.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

CILJNE GRUPE:

- 7 lokalnih NVO koje su učestvovale na treningu s temom Zelena ekonomija u kontekstu EU integracija, a koje su takođe dale doprinos realizaciji drugih projektnih aktivnosti;
- Građani koji su bili uključeni u edukativno-motivacionu kampanju, bilo na gradskom trgu ili putem savremenih sredstava komunikacije – društvenih mreža;
- Zaposleni u lokalnoj upravi kojima je održivi razvoj u opisu posla;
- Odbornici u lokalnom parlamentu;
- Lokalna televizija;
- Pratioci na društvenim mrežama organizacije DMEN itd.

KRAJNJI KORISNICI:

- Građani Nikšića koji će kroz život i posao osjetiti dobrobiti primene i jačanja koncepta zelene ekonomije.

OSTVARENI REZULTATI

Realizacijom projektnih aktivnosti unapređen je dijalog između nevladinog sektora i lokalne uprave, ojačani su kapaciteti sedam lokalnih NVO u smeru vršenja većeg uticaja na lokalne donosioce odluka; građani su bolje informisani i osnaženi za veće učešće u inicijativama i procesima o važnim ekološkim politikama i programima; pripremljena je i publikovana analiza koja se odnosi na zelenu ekonomiju, a podnete su i 2 inicijative lokalnoj upravi za unapređenje lokalnih politika i programa vezanih za zelenu ekonomiju.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Sastanci s predstavnicima lokalne uprave i predstavnicima lokalnih NVO u cilju unapređenja saradnje;
- Trening na temu Zelena ekonomija u kontekstu EU integracija u cilju jačanja kapaciteta lokalnog NVO sektora; ■ A n a l i z a lokalnog konteksta zelene ekonomije sa osvrtom na EU nivo;
- Analiza lokalnog konteksta zelene ekonomije sa osvrtom na EU nivo;
- Kampanja s građanima koja je obuhvatila: dvodnevno savetovanje na glavnem gradskom trgu, snimanje edukativno-promotivnog spota, sprovođenje internet kampanje Razmišljaj i deluj zeleno, kao i štampanje i distribuciju odgovarajućeg promotivnog materijala;
- Monitoring lokalnih programa i politika koji se tiču zelene ekonomije i podnošenje inicijativa predlogom mera upućenih lokalnoj upravi s namerom unapređenja strateškog okvira u lokalnoj zajednici na polju zelene ekonomije.

UTICAJ PROJEKTA

Kratkoročni uticaj je ostvaren kroz obuku i podsticanje rešavanja problema u lokalnoj zajednici, kroz aktivnosti podizanja nivoa svesti, razmenom informacija i aktualizacijom problema. Dugoročno gledano, projekat će imati višestruki i dalekosežan uticaj u pojačanom dijalogu i saradnji unutar samog NVO sektora, kao i između NVO sektora i lokalne uprave. Istovremeno, ojačan kapacitet lokalnog NVO sektora doprineće boljem razumevanju mogućnosti za zelene politike, koje će se koristiti za bolje nadgledanje, komentarisanje i pomoći u usvajanju novih programa i politika. Građani su teorijski i kroz primere dobre prakse bolje informisani o strateškim planovima i programima i motivisani da više učestvuju u javnim raspravama i donošenju odluka važnih za lokalnu zajednicu.

Miodrag Karadžić, koordinator projekta

Smatramo da je projekat značajan s tri aspekta. Prvi se ogleda u unapređenju komunikacije i saradnji s lokalnom upravom u smeru dobijanja boljih politika i programa koji se odnose na zelenu ekonomiju. S druge strane, projekat je u realizaciju uključio i lokalni ekološki NVO sektor. Treći značajan aspekt projekta je što je omogućio analizu lokalnih dokumenata koji se odnose na zelenu ekonomiju, a ta analiza je u vidu publikacije poslužila kao osnova za dve inicijative već upućene lokalnoj upravi.

Nikola Cicmil, NVO Pandurica

Ovaj projekat je za nas kao NVO bio koristan jer smo kroz trening uspeli da unapredimo znanja o zelenoj ekonomiji. Razmjena informacija unutar nevladinog sektora i analiza koja je proizvod projekta doprinele su da jasnije odredimo svoje buduće prioritete u oblasti zelene ekonomije. Takođe, omogućio je da unapredimo komunikaciju i saradnju s drugim NVO i predstavnicima lokalne uprave.

CILJEVI PROJEKTA

Opšti cilj projekta bio je osnaživanje seoskih domaćinstava kroz program sposobljavanja žena za tržište rada u predmetnoj oblasti. U skladu s tim, stvoreni su preduvjeti za osamostaljivanje i sposobljavanje žena za proizvodni proces u poljoprivredi (lekobilje) i povećan je nivo znanja o lekobilju i mogućnostima za pokretanje biznisa u vidu proizvodnje i sakupljanja radi ostvarenja dodatnog prihoda, što je predstavljalo specifične projektne ciljeve.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

CILJNE GRUPE:

- 20 žena iz opštine Pljevlja, sa akcentom na ruralna i prigradska područja.

KRAJNJI KORISNICI:

- Stanovnici opštine Pljevlja.

OSTVARENI REZULTATI

U okviru projekta je dvadeset žena iz opštine Pljevlja, naročito iz seoskih i prigradskih područja, edukovano u sakupljanju i gajenju lekovitog, aromatičnog i začinskog bilja. Takođe, nabavljeno je i dato na korišćenje 13 plastenika i 10 kontejnera sadnica za sve učesnice obuka u oblasti lekobilja, aromatičnog i začinskog bilja. Istovremeno, informisana je šira javnost o mogućnostima pokretanja biznisa u oblasti lekobilja na području teritorije Pljevlja.

OBUKE ZA SAKUPLJANJE I PROIZVODNJU LEKOVITOG, AROMATIČNOG I ZAČINSKOG BILJA

NVO „DA ZAŽIVI SELO“ PLJEVLJA

Vrednost projekta: 5.995,00 €

Mesto realizacije: Pljevlja, Crna Gora

KONTAKT OSOBA MLADEN ZORIĆ

WEB STRANICA:
www.dazaziviselj.org

E-MAIL:
mladen_zoric@yahoo.com

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Obuke na temu lekobilja;
- Studijske posete primerima dobre prakse;
- Nabavka i dodela plastenika i sadnica učesnicama obuka;
- Izrada ***Priručnika o lekobilju za početnike***;
- Mentorstvo nagrađenima;
- Izrada brošure o projektu i dr.

UTICAJ PROJEKTA

U okviru projekta je dvadeset učesnica obučeno da samostalno krene u sakupljanje, gajenje i prodaju lekovitog, aromatičnog i začinskog bilja. One su stekle teorijsko i praktično znanje, a za podsećanje imaju priručnik kao i mentorstvo u slučaju nedoumica na terenu. Ekonomski su osnažene dodelom plastenika i sadnica. Takođe, kandidatkinje su upoznate s činjenicom da su u budžetu Opštine Pljevlja planirana finansijska sredstva za oblast lekobilja, a mogu da učestvuju i na konkursima Ministarstva poljoprivrede i Investiciono-razvojnog fonda.

Mladen Zorić, koordinator projekta

Dosad smo realizovali nekoliko projekata na teme obuka za plasteničku proizvodnju, ali je ovaj projekat rezultatima premašio sve dosadašnje po broju učesnica, količini podeljenih plastenika i sadnica. Žene sa seoskog područja, kao ciljna grupa, dobile su teorijsko i praktično znanje o proizvodnji lekobilja, a ekonomski su osnažene sadnicama, plastenicima i mentorstvom.

Ljiljana Čvorović, učesnica obuka i projekta

Sever Crne Gore je u odnosu na ostatak države nedovoljno razvijen i veliki je procenat nezaposlenih žena. Kroz ovaj projekat smo dobili priliku da steknemo znanje i uz obezbeđenu konkretnu podršku napravimo proizvod koji bi u nekom narednom periodu mogao biti jedan od prepoznatljivijih proizvoda naše države. S druge strane, uključivanje i motivisanje žena da se okušaju i ostvare u ulozi preduzetnica veoma je važna vrednost ovog projekta, jer još ne postoji dovoljno razvijena svest da žene mogu biti uspešne u biznisu kao i muškarci, ako ne i uspešnije. Zaista sam ponosna što sam imala priliku da budem deo ove priče, i volela bih da ovakve inicijative i projekti budu što češći u našem gradu, ali i u državi, jer verujem da u ogromnoj meri doprinose razvoju i napretku, kako u ekonomskom tako i u socijalnom smislu.

CILJEVI PROJEKTA

Doprinos implementaciji zakonodavstva EU iz oblasti zaštite prirode i bolja zaštita i restauracija ekosistema i usluga koje obezbeđuju veće korišćenje zelene infrastrukture bili su opšti cilj projekta. U tom pravcu su specifični ciljevi projekta bili: razvoj i jačanje kapaciteta lokalnih organizacija civilnog društva za delovanje u zajednici za zajednicu, izgradnja partnerstava za zajedničko delovanje na zaštiti, očuvanju i zaustavljanju gubitka biodiverziteta, jačanje javne svesti o potrebi efikasne zaštite, značaja i vrednosti biodiverziteta za društvo (na nivou donošenja politika i kod najšire javnosti) i promovisanje održive ekonomije biodiverziteta kao dela zelene ekonomije koja sprečava gubitak biodiverziteta i usluga koje pružaju ekosistemi.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

CILJNE GRUPE:

- 20 predstavnika OCD, privrede i građana korisnika prirodnih resursa;
- 30 učenika osnovnih i srednjih škola.

KRAJNJI KORISNICI:

- Poljoprivredna gazdinstva;
- Udruženja građana i zadruge;
- Predstavnici lokalne uprave;
- Mesna zajednica;
- Sektor turizma;
- Civilni sektor;
- Mediji;
- Celokupno stanovništvo središnje regije Crne Gore (oko 215.000 stanovnika).

ZNAČAJ OČUVANJA BIODIVERZITETA U ŽUPI NIKŠIĆKOJ

NVU „MORAKOVO” NIKŠIĆ

Vrednost projekta: 5.988,80 €

Mesto realizacije: Župa Nikšićka, Nikšić, Crna Gora

KONTAKT OSOBA VELIZAR KOVAČEVIĆ

WEB STRANICA:
www.nvomorakovo.me

E-MAIL:
morakovo.nvo@gmail.com

OSTVARENI REZULTATI

Realizacijom projekta uspostavljena su partnerstva koja uključuju deset organizacija, institucija i predstavnika lokalne uprave za zajedničko delovanje u sprečavanju i ublažavanju pritisaka na ekosisteme i traženju odgovora na glavne razloge gubitka biodiverziteta; usvojen je Akcioni plan lokalne ekološke platforme za biodiverzitet i održivi razvoj; povećani su kapaciteti OCD za preventivno delovanje; promovisan je koncept održive ekonomije biodiverziteta kao dela zelene ekonomije.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Istraživanje biodiverziteta na projektnom području;
- Publikovanje **Izvještaja istraživanja biodiverziteta u Župi Nikšićkoj**;
- Izrada onlajn ekološke platforme;
- Uspostavljanje lokalnih partnerstava i formiranje stručnih timova u projektnom području;
- Dvodnevna interaktivna edukativna **radionica Značaj očuvanja biodiverziteteta za buduće generacije**;
- Predavanje učenicima na temu **Znanje iz prirode - znanje za prirodu**;

- Studijska poseta regionalnom parku ***Dragišnica i Komarnica***;
- Okrugli sto na temu ***Održiva ekonomija biodiverziteta***;
- Promotivna kampanja itd.

UTICAJ PROJEKTA

Uticaj ovog projekta je vrlo dugoročan, ako se uzmu u obzir okolnosti za brzi razvoj ovog regiona Crne Gore uz finansijsku podršku za razvoj zasnovan na principima održivog ruralnog turizma i organske poljoprivrede. Realizacijom projekta podržano je participativno delovanje zainteresovanih strana na lokalnom nivou uz afirmaciju dijaloga između svih zainteresovanih strana. Takođe podstaknuto je zajedničko delovanje lokalne zajednice i lokalnih institucija u upravljanju resursima i kontroli njihovog korišćenja.

Savet mladih Župe Nikšićke, učesnici projekta

Projekat je omogućio da kroz učešće u projektnim aktivnostima mladi dobiju iskustvo koje je podiglo nivo generacijske svesnosti o vrednosti očuvanja biodiverziteta i usluga ekosistema za održivi ekonomski razvoj i dobrobit stanovnika Župe Nikšićke. Ovaj projekat je bio prilika da mladi pokažu da žele da utiču na smanjenje aktivnosti koje direktno ugrožavaju biodiverzitet kao što su: zagađenje voda, vazduha i zemljišta, šumski požari, krivolov, isušivanje vlažnih staništa, krčenje šuma i puteva, erozija poljoprivrednih površina, klimatske promene, ubrzano širenje asfaltiranih površina i sl.

Radmila Bajagić, NVU Morakovo

Ovaj projekat je doprineo skretanju pažnje kreatora politika na značaj zaštite biodiverziteta kao jednog od prioriteta za društvo i potrebe za adekvatnom zastupljenošću biodiverziteta u razvojnim politikama na svim nivoima. Projektnim aktivnostima se doprinelo sagledavanju stanja očuvanosti prirode i prepoznavanju faktora koji utiču na degradaciju prirode i ugrožavanje životne sredine u ruralnim zajednicama Nikšića.

5

PROMOCIJA ZELENE EKONOMIJE

NVU „CENTAR EKOLOŠKIH
INICIJATIVA“ BERANE (CEI)

Vrednost projekta: 6.000,00 €

Mesto realizacije: Berane, Crna Gora

KONTAKT OSOBA
BORKO OJDANIĆ

WEB STRANICA:
www.ceicg.me

E-MAIL:
nvocei2014@gmail.com

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je omogućio afirmisanje održivog upravljanja prirodnim resursima kroz upotrebu obnovljivih izvora energije, promociju ozelenjavanja ekonomije i unapređenje nivoa znanja učenika o zelenoj ekonomiji, što je predstavljalo opšti cilj projekta. Takođe, doprineto je promovisanju zaštite životne sredine kroz edukaciju o zelenoj ekonomiji i zelenim poslovima, što je bio specifičan cilj projekta.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

CILJNE GRUPE:

- 400 učenika OŠ „Radomir Mitrović“ edukovanih o konceptu zelene ekonomije;
- 40 nastavnika ove škole;
- Desetak kompanija;
- 5 javnih ustanova sa teritorije Berana sa prirodnom potrebom za dodatnom uštedom resursa.

KRAJNJI KORISNICI:

- 800 roditelja učenika;
- Oko 34.000 stanovnika Berana;
- Celokupno stanovništvo Crne Gore (622.359 stanovnika).

OSTVARENI REZULTATI

Projekat je omogućio realizaciju istraživanja o zelenoj ekonomiji i uštedi resursa u Beranama. Takođe, putem neformalne edukacije, učenici OŠ „Radomir Mitrović“ upoznati su s konceptom zelene ekonomije, a realizacija projekta je omogućila svojevrsnu promociju koncepta zelene ekonomije.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Istraživanje nivoa znanja i primene koncepta zelene ekonomije na lokalnom nivou;
- Edukacija preko 400 učenika kroz 22 predavanja u cilju podizanja nivoa svesti o očuvanju prirodnih resursa, koristima zelene ekonomije, primerima dobre prakse i sl.;
- Konkurs za pripremu literarnih radova na temu „Inovativni projekat u oblasti zelene ekonomije“;
- Promocija zelene ekonomije;
- Okrugli sto i sl.

GLAVNI UTICAJ PROJEKTA

Mala zajednica poput Berana može promovisati otvaranje zelenih radnih mesta, poboljšati energetsku efikasnost i uticati na odgovorno ponašanje svojih stanovnika prema životnoj sredini. U Beranama je nedavno završen i pušten u rad sistem za preradu i prečišćavanje otpadnih voda, kao dokaz da se s približavanjem Evropskoj uniji moraju rešiti pitanja zaštite životne sredine. Ovim projektom je doprineto popularizaciji rada NVO, promociji zelene ekonomije, uključivanju omladine i građana u sektor zaštite životne sredine što ima dugoročan uticaj, a kratkoročno je promenilo postojeće stavove i mišljenje građana u vezi sa životnom sredinom.

Projekat finansira Evropska unija

Projekat sufinansira Ministarstvo javne uprave Crne Gore

Zelena ekonomija za razvoj regiona

FORS
MONTENEGRO
Fondacija za razvoj sjevera
Crne Gore

CENTAR EKOLOŠKIH INICIJATIVA

Borko Ojdanić, koordinator projekta

Iako se Crna Gora zalaže za principe održivosti kao i za principe zelene ekonomije, običan građanin na lokalnom nivou i dalje veoma malo zna o ovoj temi. Inovativnost ovog projekta ogleda se u promociji i primeni koncepta zelene ekonomije na lokalnom nivou, tj. na teritoriji opštine Berane. Svesni smo da samo ukoliko počnemo poštovati principe zelene ekonomije naša privreda i naša priroda mogu napredovati rame uz rame.

Radomir Jočić, direktor OŠ „Radomir Mitrović“

OŠ „Radomir Mitrović“ jedna je od škola u Crnoj Gori koja je dobila titulu ekološke škole, i u skladu s tim veliku pažnju posvećuje zaštiti životne sredine i vannastavnim aktivnostima koje imaju za cilj projekte u sektoru zaštite i očuvanja životne sredine. Važnost zelene ekonomije i sličnih inicijativa tek će postati prioritet kako obrazovnog sistema tako i celog društva u vremenu koje dolazi. Samo zajedničkim delovanjem svih aktera možemo napraviti pozitivne promene u sektoru zaštite životne sredine u našoj zemlji. Korak više u tom pravcu upravo je bio ovaj projekat, u čijoj je realizaciji sa zadovoljstvom učestvovao veliki broj naših učenika i nastavnika.

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je doprineo povećanju stepena demokratizacije u donošenju odluka u lokalnoj i široj zajednici u oblasti očuvanja životne sredine kroz veći uticaj OCD iz Bora i Srbije, što je bio opšti cilj projekta. U tom pravcu je rađeno na povećanju kapaciteta OCD iz Bora i Srbije jačanjem njihovih mreža, informacija i ljudskih resursa, a doprineto je i unapređenju ekološke svesti i znanja građana i mladih, posebno u oblasti zelene ekonomije, što je ujedno činilo specifične ciljeve projekta.

BOR

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

- Saradnici, volonteri i članovi OCD iz Bora (**Koalicija ekoloških OCD Bor**) i Srbije (savez ekoloških OCD **Zelena lista Srbije**);
- Zainteresovani učesnici tribina;
- Anketirani građani;
- Učesnici konsultacija i javnih rasprava u Boru;
- Domaćini u ruralnim oblastima koji se bave eko turizmom;
- Predstavnici malih preduzeća;
- Mladi preduzetnici.

OSTVARENI REZULTATI

Dvodnevna obuka za trideset saradnika ekoloških OCD iz Bora, ekoloških organizacija Zelene liste Srbije i drugih zainteresovanih institucija; anketiranje 202 građana o zelenoj ekonomiji; 14 tribina u okviru Ekoloških dana Bora za 500 učesnika; seminari; devet konsultacija i javnih rasprava o najvažnijim dokumentima; rekonstruisana i ažurirana veb lokacija DMI Bor, registrovana dodatna delatnost organizacije – agencija za obrazovne usluge i dr.

DRUŠTVO MLADIH ISTRAŽIVAČA BOR (DMI BOR)

Vrednost projekta: 6.000,00 €

Mesto realizacije: Grad Bor, Srbija

KONTAKT OSOBA DRAGAN RANDJELOVIĆ

WEB STRANICA:
www.mibor.rs

E-MAIL:
kancelarija@mibor.rs

GLAVNE AKTIVNOSTI

-
- Obuka za članove mreže organizacija za zaštitu životne sredine, uz obilazak deponija i rezervata prirode sa terenskim vodičem;
 - Anketa građana o poznavanju zelene ekonomije i predstavljanje rezultata;
 - Organizovanje foruma kroz program ***Ekoloških dana Bora*** u okviru informativne kampanje za podizanje svesti i znanja građana sa pažnjom usmerenom ka mladima;
 - Seminar za domaćine u ruralnom i eko-turizmu i seminar za predstavnike mikro i malih preduzeća i mlade preduzetnike;
 - Rekonstrukcija i unapređenje veb stranice realizatora projekta, posebno dopunjavanjem sadržaja koji se tiče zelene ekonomije;
 - Priprema i registracija poslovne aktivnosti za organizaciju u vidu agencije za obrazovne usluge.

UTICAJ PROJEKTA

Realizacijom projekta omogućeno je jačanje mreže ekoloških organizacija Bora i Zelene liste Srbije kao jedine formalno organizovane ekološke mreže u Srbiji. Aktivnosti organizacija koje čine ovu mrežu

usmerene su na aktivnosti od klasičnog pristupa upravljanju i reciklaži komunalnog otpada do širih područja zelene ekonomije, posebno cirkularne ekonomije, zelenog rudarstva, zelenog eko-turizma i preduzetništva. Istraživanje realizovano u okviru projekta pokazalo je da je ojačana ekološka svest građana Bora o

prednostima zelene ekonomije u daljem održivom razvoju. Takođe je ojačana motivacija građana i organizacija za zaštitu životne sredine da učestvuju u javnim raspravama u procesu donošenja odluka o životnoj sredini. U okviru javnih rasprava, principi zelene ekonomije ugrađeni su u većinu dokumenata javne politike o kojima se raspravljalo tokom sprovođenja projekta.

Dragan Randelić, predsednik organizacije Društvo mladih istraživača Bor

Projekat je znatno doprineo jačanju kapaciteta organizacije i članova ekoloških mreža u Boru i Srbiji. Novo znanje stečeno u okviru projekta omogućilo je fokusiranje na nova područja zelene ekonomije. Povećani su znanje i svest učesnika u oblasti zelenog turizma i zelenog preduzetništva. Takođe je ojačana motivacija građana i ekoloških organizacija da učestvuju u procesu donošenja ekoloških odluka.

Marko Vukomanović, Zelena lista Srbije, predsednik Saveza

Dvodnevni seminar u okviru projekta kojem smo prisustvovali i mi, pored ostalih organizacija iz sedam gradova Srbije, doprineo je osposobljavanju i boljem razumevanju zastupljenih tema poput: zelene ekonomije, učešća građana u odlučivanju o životnoj sredini, upravljanje rudničkim otpadom i prirodnim vrednostima Bora u funkciji razvoja održivog turizma i sl. Učesnici su iskoristili stečena znanja sa ovog seminara, u cilju kako promovisanja ideja zelene ekonomije u svojim lokalnim sredinama tako i podizanja sopstvenih kapaciteta za dalji rad u gore pomenutim oblastima. Što se Zelene liste Srbije tiče, stečena znanja sa ovog seminara, dovela su do proširivanja oblasti delovanja mreže i laganog prelaska s tema koje su se ticale samo upravljanja otpadom na teme koje se tiču zelene ekonomije uopšte.

7

NOVA ZELENA SOCIJALNA INICIJATIVA

INICIJATIVA ZA RAZVOJ I SARADNU (ICD)

Vrednost projekta: 6.000,00 €

Mesto realizacije: Beograd, Srbija

KONTAKT OSOBA MIODRAG NEDELJKOVIĆ

VEB STRANICA:
www.idcserbia.org

E-MAIL:
admin@idcserbia.org

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je doprineo jačanju saradnje i povećanju kapaciteta OCD za pokretanje zajedničkih inicijativa za primenu modela socijalnog preduzetništva u oblasti upravljanja otpadom, što je predstavljalo opšti cilj. Sprovedeno je istraživanje održivosti i promocija primene modela socijalnog preduzetništva u oblasti upravljanja otpadom, a podsticana je i promovisana saradnja aktera civilnog sektora u oblasti razvoja zelene socijalne ekonomije, što su ujedno bili specifični ciljevi projekta.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

- OCD aktivne u oblasti zelene ekonomije;
- Relevantni akteri u oblasti zelene ekonomije (NVO, predstavnici lokalne uprave, reciklažni i drugi privredni subjekti);
- Donosioци odluka (resorna ministarstva, vladine agencije i drugi akteri);
- Sakupljači sekundarnih sirovina;
- Šira javnost.

OSTVARENI REZULTATI

Projektom je obnovljeno i promovisano funkcionisanje Zelene inicijative kao neformalne platforme za saradnju OCD u oblasti zelene socijalne ekonomije; sprovedeno je istraživanje Održivi modeli socijalnog preduzetništva u oblasti upravljanja otpadom; realizovana je radionica za članice inicijative Kako dalje u oblasti zelenih socijalnih inicijativa, na kojoj je postavljena agenda obnove mreže Zelene inicijativa; realizovana je dvodnevna radionica za razvoj novih projektnih predloga: REC – reciklažni edukacioni centar, ARKA – asocijacija reciklažnih kooperativa, Biznis inkubator socijalne zelene ekonomije i Zeleni advokat; obnovljen je veb-portal Zelene inicijative.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Radionica za članice **Zelene inicijative – Kako dalje u oblasti zelenih socijalnih inicijativa** na kojoj je kreirana agenda obnove pomenute mreže;
- Istraživanje **Održivi modeli socijalnog preduzetništva u oblasti upravljanja otpadom**;
- Obnova portala **Zelene inicijative** kao neformalne platforme za saradnju OCD u oblasti zelene socijalne ekonomije www.zelenainicijativa.rs.
- Dvodnevna radionica za razvoj novih projektnih predloga na kojoj su razvijeni koncepti za projekte: **REC** – reciklažni edukacioni centar, **ARKA** – asocijacija reciklažnih kooperativa, **Biznis inkubator** socijalne zelene ekonomije i **Zeleni advokat**.

UTICAJ PROJEKTA

Suština uticaja projekta ogleda se u činjenici da je zahvaljujući njemu obnovljen rad najuticajnije mreže OCD u oblasti upravljanja otpadom u Srbiji (obnovljen Memorandum o saradnji, razvijen nov mrežni portal, razvijeni novi projektni predlozi i sl.), što će pomoći jačanju pozitivnog uticaja civilnog društva na ovu oblast. Takođe, stvoreni su uslovi da se mreža širi i jača, kao i da sarađuje sa svim relevantnim zainteresovanim stranama i da na tim, multisektorskim osnovama doprinese poboljšanju stanja u oblasti zaštite životne sredine. Dokazujući da socijalno preduzetništvo ima jaku perspektivu u oblasti upravljanja otpadom, projekat je ostvario i značajan edukativni i mobilizacioni socijalni uticaj (naročito važno za ranjivu grupu sakupljača sekundarnih sirovina).

Ovaj projekat je nadogradio potencijal Zelene inicijative, jer je jačanjem kapaciteta ove mreže omogućeno da ona ima kontinuitet i da ne zavisi od jednog donatora nego da poprimi i programski, a ne samo projektni karakter.

**Želena
inicijativa**

ODRŽIVI MODELI

SOCIJALNOG PREDUZETNIŠTVA U OBLASTI

UPRAVLJANJA OTPADOM

A hand throwing a piece of paper into a green recycling bin in a park.

zelenainicijativa.rs

PAZI
DUBRE

smart
KOLEKTIV

Mišo Babović, IDC, projekt menadžer

Projekat je našoj organizaciji pružio dragocenu priliku da obnovi rad jedne od najvažnijih mreža kojima pripada. Zahvaljujući programu podrške projekatima OCD u Srbiji GEAR – Green Economy for Advanced Region – uspeli smo da oživimo i osnažimo mrežu OCD Želena inicijativa, koja je sada opet u stanju da bude jedan od glavnih motora civilnog društva u borbi za čistiju i pravedniju Srbiju.

Mirjana Sklabinski, Ministarstvo zaštite životne sredine Republike Srbije

Hvala svima koji su pomogli obnovu rada mreže Želena inicijativa, i time učinili da naše Ministarstvo ima ponovo osnaženog referentnog sagovornika i partnera u procesu pripreme i realizacije ekoloških projekata na dobro građana Srbije. Veliku zahvalnost dugujemo programu GEAR – Green Economy for Advanced Region i za druge ekološke aktivnosti u Srbiji, finansirane iz njegove grant šeme.

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je doprineo jačanju kapaciteta OCD za zastupanje modela cirkularne ekonomije. Takođe, omogućio je stvaranje mehanizma za oblikovanje novih poslovnih modela lokalnih privrednika – malih i srednjih preduzeća, što je predstavljalo glavne ciljeve ovog projekta.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

- OCD;
- Predstavnici privrednog sektora nišavskog okruga;
- Donosioci odluka.

OSTVARENI REZULTATI

Projekat je promovisao model cirkularne ekonomije kod lokalnih privrednika. Kroz realizaciju projektnih aktivnosti povećani su kapaciteti OCD za javno zastupanje za primenu modela cirkularne ekonomije. Istovremeno, formiran je i klaster cirkularne ekonomije, a krajnji rezultat projekta jeste povećanje nivoa svesti građana o važnosti njihovog uključivanja u proces cirkularne ekonomije.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Analiza mogućnosti za implementaciju cirkularne ekonomije;
- Analiza privrednog sektora u Nišu i mapiranje potencijalnih članova klastera;
- Javna diskusija ***Primena cirkularne ekonomije u praksi*** za predstavnike privrednih subjekata Niša;
- Obuka za predstavnike OCD;
- Priprema preporuke za uvođenje cirkularne ekonomije na lokalnom nivou i kreiranje mehanizma za podršku;
- Formiranje klastera cirkularne ekonomije;
- Okrugli sto ***Cirkularna ekonomija - izazov ili mogućnost za lokalnu upravu.***

CIRKULARNA EKONOMIJA U SLUŽBI LOKALNOG RAZVOJA

PROTECTA

Vrednost projekta: 5.990,00 €

Mesto realizacije: Grad Niš, Srbija

KONTAKT OSOBA MILAN STEFANOVIĆ

WEB STRANICA:
www.protecta.org.rs

E-MAIL:
center@protecta.org.rs

UTICAJ PROJEKTA

PROTECTA je podigla kapacitete svojih zaposlenih kada je u pitanju cirkularna ekonomija tako da smo postali prepoznatljivi kao nosioci ove ideje. Uspešna primena koncepta cirkularne ekonomije u gradu Nišu zavisi pre svega od međusektorske saradnje, razmjene informacija i znanja. Inovacije leže u srži cirkularne ekonomije, i naš grad mora pronaći sredstva i političku volju da primeni inovativne ideje i radi na njihovom razvijanju. Edukacija

građana, stimulacije za privredu, uvažavanje ekspertize, moraju postati prioritet u razmišljanju i radu gradskih institucija i lokalnih uprava.

Najviše promena u svom radu iniciranih našim projektom pokazao je Grad Niš, konkretno Kancelarija za lokalni ekonomski razvoj. Oni su prvi put temu cirkularne ekonomije stavili kao prioritetnu oblast na nekom konkursu, koji je raspisala ova institucija. Takođe, u razgovoru s profesorom Srđanom Glišovićem, s Fakulteta zaštite na radu, smer Zaštita životne sredine, saznali smo da rezultate projekta planira ubuduće da prezentuje studentima u okviru predmeta Cirkularna ekonomija, koji je od ove godine uveden na fakultetu. Ovo je još jedan primer da učesnici na projektu konkretno primenjuju rezultate tog projekta.

Milan Stefanović, direktor organizacije Protecta

Da bi mogle uspešno da primene cirkularnu ekonomiju, institucije treba da stvore zakonodavni okvir i određene beneficije. Industrija treba da počne da proizvodi i svoju proizvodnju zasniva na principima cirkularne ekonomije. Građani moraju da koriste sve, da se odreknu nekih svojih luksuza jer živimo u potrošačkom društvu u kome je građanin potrošač, a ne korisnik. Moramo biti korisnici svih dobara, a ne potrošači. Kada ih potrošimo, oni jednostavno završe na deponiji, a treba imati u vidu da na toj deponiji ostaju resursi koji se mogu iznova koristiti.

Siniša Mitrović, šef Centra za cirkularnu ekonomiju Privredne komore Srbije

Kada stavite Srbiju na rendgen, shvatate da je prilično uvela sve evropske direktive kada je reč o upravljanju otpadom, otpadnim vodama, međutim kad je reč o primeni, tu nailazimo na poseban problem. Trenutno je naša jedina misija ova novostvorena vrednost, kada nešto prestaje da bude otpad i počinje da bude nova sirovina, za drugu industriju.

9

ODRŽIVOM POLJOPRIVRE- DOM DO BOLJE KLIME

UNECOPP

Vrednost projekta: 5.940,00 €

Mesto realizacije: Opština Paraćin,
Srbija

KONTAKT OSOBA VLADIMIR JANKOVIĆ

WEB STRANICA:
www.unecopn.org

E-MAIL:
office@unecopn.org

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je doprineo osnaživanju zelene ekonomije kroz diverzifikaciju poljoprivrede u cilju ublažavanja uticaja klimatskih promena i adaptacije na njih, što je bio opšti cilj projekta. To je omogućeno poboljšanjem javnog senzibiliteta i osnaživanjem lokalne zajednice (poljoprivrednika i stručnih službi jedinica lokalne uprave), kao i unapređenjem njihovih tehnoloških kapaciteta, što je činilo specifične ciljeve projekta.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

- Zaposleni u lokalnoj administraciji na poslovima poljoprivrede, lokalnog ekonomskog razvoja, prostornog planiranja;
- Članovi poljoprivrednih gazdinstava (15);
- Predstavnici OCD koje se bave temom klimatskih promena;
- Predstavnici medija.

OSTVARENI REZULTATI

Kroz ovaj projekat je povećan nivo zainteresovanosti lokalne zajednice i dostupnosti informacija o potrebi adaptacije poljoprivrede i ublažavanja uticaja klimatskih promena. Radilo se na tome da se lokalni poljoprivrednici animiraju za diverzifikaciju proizvodnje uspostavljanjem zasada brzorastućih biljaka. Istovremeno su poljoprivrednici, predstavnici javne lokalne uprave, medija, OCD i obrazovnih institucija sticali praktična znanja o mogućnostima i značaju korišćenja solarne energije u poljoprivredi. Realizovano je i tehničko unapređenje oglednog polja.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Radionica **Održivom poljoprivredom do bolje klime**;
- Senzibilisanje stručne i šire javnosti o potrebi adaptacije poljo-

privrede i ublažavanja uticaja klimatskih promena (medijske aktivnosti, veb portal, FB, štampa letaka, oglašavanje putem bilborda);

- Preporuka za unapređenje lokalnih javnih politika u oblasti adaptacije poljoprivrede na klimatske promene;
- Uputstvo za gajenje brzorastućih biljaka;
- Tehničko opremanje ogledno-demonstracionog polja instaliranjem solarnog sistema za navodnjavanje.

UTICAJ PROJEKTA

Projekat je omogućio da teme održivog razvoja, zelene ekonomije i klimatskih promena u oblasti poljoprivrede budu prepoznatljivije, pre svega kod predstavnika lokalne administracije, poljoprivrednika i medija.

Pored toga, projekat je obezedio održive resurse za začetak kvalitetnih javnih politika u oblasti adaptacije poljoprivrede i njenog prilagođavanja klimatskim promenama na lokalnom nivou, uključujući i praktične primere dobre prakse koje lokalni poljoprivrednici mogu implementirati u svojim domaćinstvima (korišćenje solarne energije, ostvarivanje dopunskih prihoda gajenjem energetskih biljaka i sl.).

Vladimir Janković, koordinator projekta

Zahvaljujući ovom projektu uspeli smo da obezbedimo kontinuitet aktivnosti u skladu sa strateškim opredeljenjem UNECOOP-a da se na lokalnom nivou promoviše značaj ostvarivanja globalnih ciljeva održivog razvoja u delu klimatskih promena. To je osnažilo prepoznatljivost naše organizacije i doprinelo jačanju postojećih i uspostavljanju novih partnerstava. Projekat je doprineo i osnaživanju tehničkih kapaciteta kroz opremanje ogledno-demonstracionog polja energetskih biljaka sistemom za navodnjavanje koji koristi solarnu energiju.

Slavka Jovanović, načelnica Uprave za poljoprivredu i lokalni ekonomski razvoj Opštine Paraćin

Opština Paraćin, a pre svega Služba za poljoprivredu i lokalni ekonomski razvoj prepoznala je značaj ovog projekta za lokalnu zajednicu. Nastojali smo da kao učesnici i korisnici pružimo maksimalnu podršku. Rezultati projekta osnažiće kapacitete za izradu strateških i akcionih dokumenata u oblasti poljoprivrede, jer će povećan nivo dostupnih informacija doprineti da kvalitetnije planiramo aktivnosti vezane za klimatske promene, ali i bolje prilagođavanje lokalne poljoprivrede trendovima i obavezama vezanim za pristupanje Srbije EU.

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je doprineo povećanju informisanosti društva u oblasti zaštite životne sredine. U tu svrhu je naglasak stavljen na povećanje ekološke informisanosti u oblasti zelene ekonomije, kojom se utiče na podizanje svesti o ličnoj odgovornosti pojedinca za stanje životne sredine, što su bili glavni projektni ciljevi.

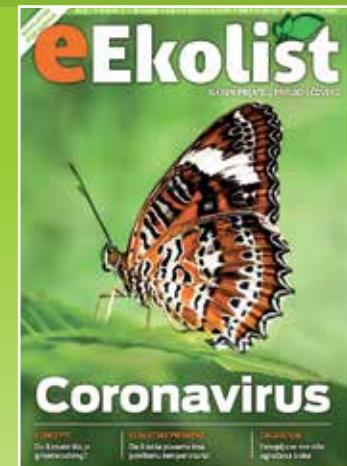
CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

- OCD (NVO) koje deluju u oblasti zaštite životne sredine ali i drugim oblastima;
- Udruženja žena;
- Omladinske, lovačke i ribolovačke organizacije;
- Udruženja penzionera i poljoprivrednika;
- Obrazovne ustanove;
- Javne službe;
- Preduzeća;
- Donosioci odluka u lokalnim upravama, pokrajini i na republičkom nivou;
- Privreda i industrija;
- Turističke organizacije;
- Međunarodne organizacije za zaštitu prirode i životne sredine i dr.

OSTVARENI REZULTATI

Kroz seriju objavljenih tekstova u šest štampanih izdanja u tiražu od po 3.500 primeraka, ali i u elektronskoj verziji na teme zelene ekonomije, povećana je informisanost šire javnosti o značaju razvoja zelene ekonomije, primerima dobre prakse u zemlji i regionu kao i njenom značaju za očuvanje prirode.

ZELENA EKONOMIJA U FUNKCIJI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

INSTITUT ZA ODRŽIVI RAZVOJ I ZAŠTUŽITU ŽIVOTNE SREDINE ZELENI KRUG

Vrednost projekta: 6.000,00 €

Mesto realizacije: Srbija

KONTAKT OSOBA JADRANKA MARČOK

WEB STRANICA:
www.ekolist.org

E-MAIL:
ekolist@yahoo.com

#green

Konzumerizam generiše ambalažni otpad

Učestalo upotrebljavanje ambalažnog otpada u svakodnevnom životu je jedan od najvećih izazova za održivi razvoj. Ambalažni otpad je deo ekološke krize i predstavlja veliki problem za okoliš. U ovom članku će se detaljnije pogledati problem ambalažnog otpada i njegove posljedice.

Definicija ambalažnog otpada: Ambalažni otpad je svaki materijal koji se koristi zaštiti i zaštiti proizvod u toku transporta ili prodaje, ali nije namenjen za dugotrajnu upotrebu. Ovaj termin obuhvaća sve vrste ambalažnog otpada, uključujući plastiku, karton, papir, metal i druge materijale.

Problemi s ambalažnim otpadom: Ambalažni otpad je jedan od glavnih izazova za ekološku krizu. Uzroci su mnogi, uključujući konzumerizam, neefikasne ambalažne politike i nedostatak reciklaže. Ambalažni otpad može da uzrokuje zagađenje zemljišta, voda i zraka, te da utiče na životinje i ekosisteme. Takođe, ambalažni otpad je jedan od glavnih izazova za globalno zagrijavanje.

Rješenja: Da bi se riješio problem ambalažnog otpada, potrebno je primijeniti razne rješenja. To uključuje promicanje konzumerizma, poboljšanje ambalažnih politika i podsticanje reciklaže. Uz to, potrebno je podsticati razvoj alternativnih materijala za ambalažu, poput bambusa i gumenih materijala.

Zaključak: Ambalažni otpad je veliki problem za ekologiju i održivi razvoj. Da bi se riješio ovaj problem, potrebno je primijeniti razne rješenja, uključujući promicanje konzumerizma, poboljšanje ambalažnih politika i podsticanje reciklaže.

Kako da ekonomija urbanih kutaka ozeleni

Budućim raspodjelama gradova i naselja, uključujući i ugradnjom novih urbanih kutaka, moguće je povećati ekološku vrijednost i ekonomsku vrijednost. Previđajući rast prekogradske zone, moguće je da budu raspoređene za ekološku i ekonomsku vrijednost.

Učestalo upotrebljavanje ambalažnog otpada u svakodnevnom životu je jedan od najvećih izazova za održivi razvoj. Ambalažni otpad je deo ekološke krize i predstavlja veliki problem za okoliš. U ovom članku će se detaljnije pogledati problem ambalažnog otpada i njegove posljedice.

Definicija ambalažnog otpada: Ambalažni otpad je svaki materijal koji se koristi zaštiti i zaštiti proizvod u toku transporta ili prodaje, ali nije namenjen za dugotrajnu upotrebu. Ovaj termin obuhvaća sve vrste ambalažnog otpada, uključujući plastiku, karton, papir, metal i druge materijale.

Problemi s ambalažnim otpadom: Ambalažni otpad je jedan od glavnih izazova za ekološku krizu. Uzroci su mnogi, uključujući konzumerizam, neefikasne ambalažne politike i nedostatak reciklaže. Ambalažni otpad može da uzrokuje zagađenje zemljišta, voda i zraka, te da utiče na životinje i ekosisteme. Takođe, ambalažni otpad je jedan od glavnih izazova za globalno zagrijavanje.

Rješenja: Da bi se riješio problem ambalažnog otpada, potrebno je primijeniti razne rješenja. To uključuje promicanje konzumerizma, poboljšanje ambalažnih politika i podsticanje reciklaže. Uz to, potrebno je podsticati razvoj alternativnih materijala za ambalažu, poput bambusa i gumenih materijala.

Zaključak: Ambalažni otpad je veliki problem za ekologiju i održivi razvoj. Da bi se riješio ovaj problem, potrebno je primijeniti razne rješenja, uključujući promicanje konzumerizma, poboljšanje ambalažnih politika i podsticanje reciklaže.

GLAVNE AKTIVNOSTI

Projekat je realizovan u vidu pripreme, novinske obrade tekstova, tehničke i grafičke pripreme za štampu, organizovanja štampe, distribucije i promocije šest brojeva Ekolista. U svakom izdanju je publikovano po šest strana sa temama iz oblasti zelene ekonomije. Takođe, tekstovi su objavljivani i na sajtu www.ekolist.org.

UTICAJ PROJEKTA

S obzirom na to da u medijima nema dovoljno informacija iz oblasti ekologije i zaštite životne sredine, a posebno u oblasti razvoja zelene ekonomije i njenog ukupnog značaja za stanovništvo i samu prirodu, objavama u ekološkom časopisu Ekolist, informisali smo opštu javnost o zelenoj ekonomiji. Ukazano je na njen značaj za razvoj čitavog društva. Kroz predstavljene primere dobre prakse iz zemlje i regionala podstaknuti su pojedinci i državne institucije da preduzmu mere u ovoj oblasti. Takođe, u seriji tekstova objavljenih u ovom časopisu, koji po našim procenama dopiru do najmanje 14.000 čitalaca, ostvaren je uticaj na podizanje ekološke svesti o ličnoj odgovornosti svakog pojedinca za stanje životne sredine. U tim tekstovima predstavljene su ideje i koncept zelene ekonomije kao i organizacije iz regionala koje ih primenjuju u svom radu. Pored toga, kroz intervjuje s relevantnim predstavnicima ovog sektora, ukazano je na poteškoće i potencijalne probleme u primeni principa zelene ekonomije i ponuđena su moguća rešenja.

Marica Puškaš, novinarka, autor tekstova

Dok se na globalnom nivou suočavamo s nizom kriza – od klimatskih i epidemioloških, do ekonomskih – vodeće svetske organizacije složne su u oceni da će se rešenja za tekuće, ali i buduće probleme, morati potražiti u zelenom sektoru. Naime, jedino održivo upravljanje resursima i principi cirkularne ekonomije mogu da obezbede stabilne sisteme koji će istovremeno raditi u korist dobrobiti planete, ali i ekonomske sigurnosti i blagostanja pojedinaca i zajednica.

Majda Adlešić, preduzetnica

Projekat GEAR – Green Economy for the development of the region pojavio se u trenutku kada situacija od nas traži pojačanu odgovornost i prema planeti Zemlji i prema svakom pojedincu. U toj sprezi čoveka i njegovih potreba, a sa željom da sačuvamo planetu, zelena ekonomija je pravi put. Uticaj ovakvih projekata je definitivno nemerljiv, jer su prvi koraci ka zelenoj ekonomiji dobra informisanost i znanje. Pokreće se sve više preduzetničkih ideja baziranih na zelenoj ekonomiji i njenim principima. Predstavljanje ovakvih ideja ohrabruje i osnaže i stvara veoma dobar ambijent za unapređenje principa zelene ekonomije.

11

PRAVO NA ZDRAVO - ZELENA EKONOMIJA KROZ ORGANSKU POLJOPRIVREDU

CENTAR ZA EKONOMSKI I
RURALNI RAZVOJ - CERD

Vrednost projekta: 5.449,00 €

Mesto realizacije: Ruralna i urbana
područja BiH, Regija Banja Luka

KONTAKT OSOBA
MIODRAG MATAVULJ

WEB STRANICA:
www.cerd.ba

E-MAIL:
miodrag.m@cerd.ba

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je doprineo unapređenju znanja, veština i kompetencija civilnog društva iz oblasti ekologije, zelene ekonomije i organske poljoprivrede. U tom cilju je rađeno na povećanju nivoa svesti stanovništva u vezi sa značajem zaštite životne sredine, organske proizvodnje i povećanja nivoa proizvodnje i konzumacije organskih proizvoda.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

- Predstavnici civilnog društva – male lokalne organizacije aktivne u oblasti ruralnog razvoja i poljoprivrede;
- Poljoprivredni proizvođači koji se bave ili imaju namjeru da se bave organskom proizvodnjom;
- Predstavnici privatnog sektora – mali preduzetnici koji se bave organskom poljoprivredom;
- Predstavnici javnog sektora iz lokalnih uprava i entitetskih vlasti;
- Deca iz vrtića uzrasta od 3 do 6 godina;
- Široka populacija, uglavnom urbano stanovništvo, inače konzumenti organske hrane.

OSTVARENI REZULTATI

Brojnim projektnim aktivnostima realizovani su edukacija i mentorstvo iz oblasti organske poljoprivrede konsultacijama u okviru Brankine organske škole; uspostavljeni su kontakti, održane su konsultacije i organizovane javne diskusije s relevantnim akterima; sprovedena je kampanja javnog zastupanja; održana je javna tribina uz učešće relevantnih aktera i uspostavljena redovna komunikacija s javnošću uz promotivnu kampanju putem društvenih mreža i drugih elektronskih medija.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Značajan broj javnih događaja pod nazivom **Organska subota** na kojima je promovisana kampanja **Pravo na zdravo**;
- Treninzi iz oblasti zelene ekonomije i konsultativno-edukativne organske škole;
- Javna tribina sa temama iz oblasti ekologije i nutricionizma realizovana u saradnji sa stručnim konsultantima;
- Radionice sa aktivnim učešćem dece predškolskog uzrasta sa temama iz oblasti ekologije i zdrave prehrane prilagođene uzrastu;
- Promotivna kampanja kroz elektronske medije i sl.

UTICAJ PROJEKTA

Projekat je ostvario znatan uticaj na širu društvenu zajednicu u socijalno-ekonomskom i obrazovnom smislu. Njegovom realizacijom je u znatnoj meri unapređena svest korisnika o neophodnosti promene stavova prema zaštiti čovekove okoline, kao i o važnosti primene zdravih prehrabnenih navika u svakodnevnom životu. Predočena je korelacija između organske poljoprivredne proizvodnje i zaštite životne sredine. Kroz neformalne obrazovne aktivnosti ciljne grupe su usvojile dodatna saznanja iz oblasti zelene ekonomije i organske poljoprivredne proizvodnje, kako u ruralnom tako i u urbanom području. Na ovaj način su, u novonastalim okolnostima prouzrokovanim pandemijom korona virusa, dodatno osnažene mogućnosti za socio-ekonomski i održivi razvoj. Aktivnosti na sprovođenju projekta su kod ciljne populacije dovele do promene stavova i razmišljanja i usmeravanja na domaću poljoprivrednu proizvodnju. Dodatno se povećala potražnja za organskim proizvodima kao i svest o zdravoj organskoj ishrani.

Miodrag Matavulj, izvršni direktor organizacije CERD

Organska proizvodnja je grana budućnosti jer sve više ljudi zahteva prirodniji i zdraviji način ishrane za sebe i svoju porodicu, kao i očuvanje i zaštitu okoline koja nas okružuje. Zahvaljujući Centru za ekonomski i ruralni razvoj i aktivnostima ovog projekta raste svest o značaju organske proizvodnje u našim krajevima, o uticaju organske hrane na zdravlje, kao i dostupnost i upotreba organskih proizvoda. CERD je trajno opredeljen za sprovođenje aktivnosti zamišljene tako da omogućavaju kontinuiran i održiv razvoj ruralnog područja. Uzimajući u obzir navedeno, organizacija će i u narednom periodu koristiti rezultate ovog projekta radi održivosti i nadgradnje na ove projektne aktivnosti zarad dugoročnog ostvarivanja svoje misije i vizije. Živimo u skladu s prirodom! Uzgajajmo organsku hranu! Naši unuci i okolina biće nam zahvalni.

Danica Bartolić, učesnica obuka

Projekat i kampanja koju sprovodi CERD pod imenom Pravo na zdravo, a koji zajedno promovišu organsku poljoprivredu, značajni su za pojedince ali i za zajednicu. Sačuvajmo životnu sredinu! Podržimo aktivnosti usmerene na zdravu životnu sredinu i prirodu. Jer: „**Ovaj svet nismo nasledili od predaka, već smo ga pozajmili od svojih potomaka!**“

CILJEVI PROJEKTA

Kroz obuku i edukacijom mladih studenata sa Univerziteta u Sarajevu projekat je uticao na zelenu omladinsku preuzetničku kulturu i pružio podršku samozapošljavanju i smanjenju nezaposlenosti mladih u BiH. To je postignuto edukovanjem mladih iz oblasti zelene ekonomije, održivog razvoja, preuzetništva, poslovnog planiranja i menadžmenta, ali i promovisanjem integracije kulture održivog i ekološki prihvatljivog poslovanja u privatnom sektoru BiH.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

CILJNE GRUPE:

- 50 studenata sa Univerziteta u Sarajevu, starosne dobi od 18 do 25 godina.

KRAJNJI KORISNICI:

- Svi građani zainteresovani za osnivanje vlastitog biznisa;
- Svi građani i društvo kroz osnivanje i rast preuzeća i smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu.

OSTVARENI REZULTATI

Realizacijom projekta su ostvareni i znatno premašeni postavljeni ciljevi. Naime, edukovano je pedeset mladih ljudi iz oblasti zelene ekonomije, održivosti, preuzetništva, poslovnog planiranja i menadžmenta. Istovremeno, 80.000 utisaka građana na društvenim mrežama govori o znatno premašenom cilju podizanja svesti o važnosti održivosti i ekološke prihvatljivosti poslovanja malih i srednjih preuzeća kod preko 10.000 građana u BiH.

JAČANJE ODRŽIVE I EKOLOŠKI PRIHVATLJIVE PREDUZETNIČKE KULTURE MLADIH U KANTONU SARAJEVO

„ENERGIS“ SARAJEVO

Vrednost projekta: 5.576,42 €

Mesto realizacije: Kanton Sarajevo, BiH

KONTAKT OSOBA HAMDIJA MUJEZIN

WEB STRANICA:
www.energis.ba

E-MAIL:
info@energis.ba

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Izrada, distribucija i objava promotivnih brošura kao i edukativne publikacije ***Priručnik o održivom i ekološki prihvatljivom preduzetništvu***;
- Dvodnevni seminar i radionica u Sarajevu;
- Evaluacija održanih seminara i radionica od strane učesnika i izrada Evaluacionog izveštaja;
- Promotivna kampanja – ***Zeleno i održivo preduzetništvo***.

UTICAJ PROJEKTA

U okviru projekta, pedeset mladih osoba učestvovalo je u raznim aktivnostima, i to kao direktni korisnici edukacije (seminara i radionica). Preko 290 mladih bili su indirektni korisnici, a njihova korist od projekta ogleda se u dostupnosti priručnika koji će im omogućiti da steknu osnovno znanje o zelenom i održivom preduzetništvu i osnažiti ih za ulazak u proces osnivanja vlastitog biznisa i jačanja preduzetničke kulture mladih Kantona Sarajevo i BiH. Pored toga, promotivna kampanja je dosegla više od 50.000 građana, pružajući im dragocene informacije o zelenom preduzetništvu.

Hamdija Mujezin, direktor centra „ENERGIS“ Sarajevo

Implementacijom projekta mladima su pruženi edukacija i savetovanje, čiji je cilj unapređenje preduzetničke kulture i samozapošljavanja uz poštovanje principa održivosti. Poslata je jasna poruka mladima da mogu biti uspešni u sopstvenom biznisu imajući u vidu proizvodnju, prodaju i administraciju, uz ulivanje samopouzdanja da mogu sami da kontrolišu svoju sudbinu, pokrenu svoj posao i uspešno ga vode. Tako im je projekat ponudio dragocenu alternativu u pogledu zapošljavanja i bolju perspektivu za život i rad, čime je ostvaren doprinos smanjenju stope nezaposlenosti i smanjenju broja mladih koji napuštaju BiH u potrazi za boljim uslovima za život i rad, a sa druge strane omogućava se građanima da razvijaju lokalne zajednice (lokalni ekonomski razvoj), smanjuje opasnosti po zdravlje smanjenjem zagađenja životne sredine i boljim kvalitetom vazduha.

Munir Šišić, učesnik obuke

Kroz program obuke stekao sam nove veštine i znanja i otvorio vidike novim idejama i inovativnom pristupu poslovanju, prihvatljivom za životnu sredinu. Od danas mogu reći da će težiti da doprinesem razvoju zelenog preduzetništva i sveukupne ekonomije BiH. Zahvalio bih se ENERGIS-u za informacije i preneseno znanje, kao i za motivaciju da postanem preduzetnik i razvijam sopstvene ideje u vezi s poslovnim mogućnostima.

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je doprineo povećanju uticaja OCD u sektoru održivog razvoja i zaštiti životne sredine u Hercegovini boljim povezivanjem s privatnim sektorom, što je bio opšti cilj projekta. Istovremeno je specifični projektni cilj bio osnaživanje preduzetničkih kapaciteta šest OCD u ovoj oblasti.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

CILJNE GRUPE:

- 5 privatnih firmi;
- 5 OCD iz sektora zelene ekonomije sa područja Hercegovine.

KRAJNJI KORISNICI:

- 1.000 članova OCD;
- Svi građani sa područja Hercegovine.

OSTVARENI REZULTATI

Realizacijom brojnih projektnih aktivnosti ostvareni su i premašeni zacrtani planirani rezultati projekta: 6 OCD je prilagodilo svoje planove rada zelenom preduzetničkom načinu razmišljanja i ojačana je saradnja OCD s konkretnim privatnim firmama koje su uzele učešće u projektu.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Obuke OCD za analizu, praćenje i zastupanje javnih politika, kao i uspostavljanje međusobnog partnerstva u cilju zajedničkog delovanja;
- Razmjena preduzetničkih praksi sa privatnim sektorom u cilju lakšeg kontakta, konsultacija i diskusija između različitih aktera, između OCD i privatnog sektora;

UDRUŽENJE ZA PREDUZETNIŠTVO I POSAO „LiNK“ MOSTAR

Vrednost projekta: 5.510,00 €

Mesto realizacije: Mostar, Stolac, Jablanica i Prozor-Rama, Hercegovina

KONTAKT OSOBA MAJDA PENAVA

WEB STRANICA:
www.linkmostar.org

E-MAIL
info@linkmostar.org

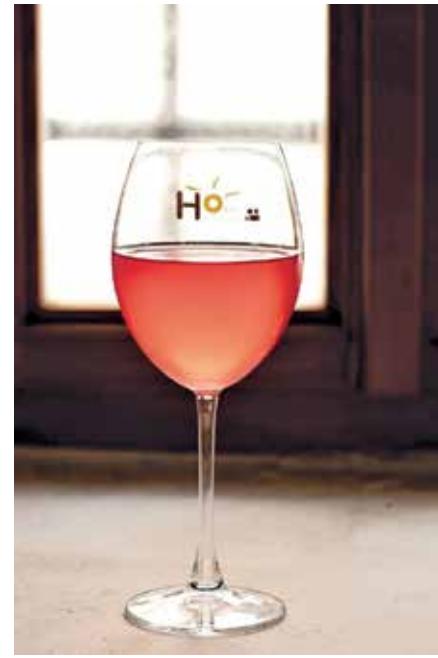

- Adaptacija planova rada kako bi se prakse stečene tokom obuka i rada sa privatnim sektorom integrisale u planove i bile predstavljene članstvu;
- Promocija proizvoda zelene ekonomije;
- Razvoj kanala prodaje.

UTICAJ PROJEKTA

Udruženje LiNK je kroz ovaj projekat radilo na jačanju kapaciteta i podsticanju zelenog preduzetničkog načina razmišljanja OCD s područja Hercegovine, koje deluju u sektoru zelene ekonomije. Organizacije uključene u projekat su ojačale svoje kapacitete, adaptirale operativne planove rada i prilagodile aktivnosti principima zelene ekonomije. Kroz razmenu prakse i umrežavanje s poslovnim sektorom, organizacije su identifikovale različite proizvode za kojima postoji interes na tržištu i uspostavile saradnju na polju distribucije i promocije proizvoda. Organizacije su svoj rad promovisale u javnim događajima, gde su u direktnom kontaktu s lokalnim proizvođačima građani upoznavani s pojmovima zelene ekonomije i održivog razvoja, kao i potencijalom tipičnih hercegovačkih proizvoda. Pojačana je svest o važnosti podrške lokalnim proizvođačima, kao i efektima takve podrške, poput jačanja domaće proizvodnje, ekonomskog osnaživanja marginalizovanih kategorija, a posebno žena s ruralnih područja, dobijanja kvalitetnih i zdravih proizvoda, zaštite životne sredine i dr., čime su ojačani uloga i uticaj ovih organizacija u društvu.

Tomislav Majić, predsednik udruženja LiNK

Udruženje LiNK, kao najveće udruženje preduzetnika u regiji Hercegovine zastupa interese preduzetnika iz različitih branši, a posebnu pažnju posvećuje malim lokalnim proizvođačima, koji su zasigurno pokretači razvoja privrede i društvenog razvoja. Svesni potencijala koje nudi Hercegovina, bogata ruralnim područjima, obradivom površinom, povolnjom klimom i čistom vodom, odlučili smo raditi na podizanju svesti stanovništva o efikasnom upravljanju tim resursima. Cilj nam je bio povećati aktivizam građana, povećati svest o važnosti zaštite životne sredine i potencijalu domaće proizvodnje i ujedno stvoriti preduslove za razvoj preduzetničkog duha prenošenjem znanja i učenjem od poslovног sektora. Hercegovina je takođe izuzetno bogata tipičnim hercegovačkim proizvodima, koji su definitivno zanemareni, a imaju potencijal na tržištu. U okviru projekta smo uspeli da ojačamo kapacitete i unapredimo održivost šest organizacija, prilagodimo njihove aktivnosti i pojačamo njihov aktivizam u ovom sektorу. Povezali smo ih s preduzetnicima i obezbedili širenje priče o važnosti podrške održivom razvoju.

Rasim Tulumović, direktor udruženja Okusi Hercegovinu, Mostar

Udruženje intenzivno radi na valorizaciji tipičnih hercegovačkih proizvoda, poput vina, sireva i meda. Učešćem u ovom projektu učili smo kako da na pravi način ispričamo svoju priču i u najboljem svetu predstavimo značaj i kvalitet naših proizvoda. Vrlo je važno građanima i krajnjim korisnicima naglasiti koje su sve prednosti i efekti podrške našim članovima i drugim lokalnim proizvođačima – od efikasnog upravljanja prirodnim resursima do razvoja privrede i održivosti ruralnih područja.

UDRUŽENJE GRAĐANA „NEŠTO VIŠE“ SARAJEVO

Vrednost projekta: 5.480,00 €

Mesto realizacije: Mostar, BiH

KONTAKT OSOBA ALEKSANDAR BUNDALO

VEB STRANICA:
www.nestovise.org

E-MAIL:
aleksandarbundalo@nestovise.org

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je dao doprinos unapređenju kvaliteta života građana Mostara, što je i bio njegov opšti cilj. Istovremeno, promovisana je zelena ekonomija kao važan činilac društvenog razvoja i očuvanja životne sredine, što je bio specifičan cilj projekta.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

CILJNE GRUPE:

- 1.000 studenata i učenika;
- 70 predstavnika lokalnih kompanija;
- 15 predstavnika NVO.

KRAJNJI KORISNICI:

- Svi građani Mostara.

OSTVARENI REZULTATI

U okviru projekta smišljen je i štampan u tiražu od 2.000 primjeraka *Bukvar zelene ekonomije*, koji na jednostavan način tumači osnovne pojmove i potencijale zelene ekonomije; organizovano je pet događaja za promociju zelene ekonomije, u okviru aktivnosti Vrtuljak; urađeno je istraživanje 70 kompanija u Hercegovini, na osnovu kojeg su napravljena analiza i sročene preporuke za kompanije kako da učine korak ka zelenoj ekonomiji; napravljeni su profili projekta na društvenim mrežama.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Pripremljen i štampan *Bukvar cirkularne zelene ekonomije*;
- Organizovano 5 promotivnih događaja *Vrtuljak*;
- Organizovano bazno istraživanje 70 lokalnih preduzeća u Hercegovini;
- Projekat promovisan putem društvenih mreža i dr.

UTICAJ PROJEKTA

Glavni uticaj projekta ogleda se u doprinosu unapređenju životnih uslova građana Mostara kroz promociju zelene i cirkularne ekonomije. Pored ostalih promotivnih aktivnosti, izradom BUKVARA zelene ekonomije je slikovito i s mnogo konkretnih primera prikazano kako mi kao pojedinci i zajednica možemo doprineti očuvanju životne sredine. Publikacija je dala primere iz svakodnevног života i na svima razumljiv način objasnila kako je moguće uticati na stanje životne sredine. Projektom se pokazalo, a to je ujedno i EU trend, da je moguće razvijati poslovne ideje koje neće negativno uticati na životnu sredinu, ali isto tako da gotovo svaki poslovni poduhvat može učiniti nešto, poput smanjenja potrošnje električne energije, zagrevanja objekata i slično, što će doprineti očuvanju životne sredine. Kombinacijom zelene ekonomije i odgovornog ponašanja svako od nas može znatno doprineti očuvanju i revitalizaciji životne sredine.

**Aleksandar Bundalo, izvršni direktor Udruženja građana
Nešto više**

Realizacijom ovog projekta uspeli smo skrenuti pažnju na male stvari koje mnogo znače. Videli smo kako je moguće bez velikog ulaganja energije, što je jedan od osnovnih postulata permakulture, nešto znatno promeniti u pogledu očuvanja životne sredine. Konkretnim primerima smo pokazali da ne moraju uvek biti u pitanju velike investicije da bi se nešto promenilo nabolje. Nekada je dovoljno samo malo promeniti navike pa da rezultati budu veoma vidljivi.

**Harun Šetka, PRONI Mostar,
učesnik radionice**

Ova radionica je bila stvarno super. Znao sam da mogu da utičem, ne samo ja već svako od nas, na to da nam životna sredina bude lepša i čistija, a danas sam naučio kako to mogu uraditi na veoma jednostavan i praktičan način.

15

KAKO UPRAVLJAMO ENERGIJOM U NAŠOJ ŠKOLI

**UDRUŽENJE GRAĐANA
„PARTNERSTVO ZA ZDRAV
ŽIVOT“ (PAŽ)**

Vrednost projekta: 5.484,00 €

Mesto realizacije: Grad Tuzla

**KONTAKT OSOBA
LEJLA IBRAHIMOVIĆ**

WEB STRANICA:
www.partnerstvotz.org

E-MAIL:
partnerstvotz@bih.net.ba

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je animirao zainteresovane strane i podigao u javnosti nivo svesti o značaju i mogućnostima uštede energije u školama. Istovremeno, unapredio je kapacitete učenika, nastavnog osoblja i ostalih zaposlenih za primenu dobre prakse EU u pogledu uštede energije u školi po metodologiji 50/50 MAX. Takođe, promovisani su i rezultati projekta, što sve zajedno predstavlja planirane projektne ciljeve.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

- Učenici JU **Mešovita srednja hemijska škola** u Tuzli;
- Profesori pomenute škole;
- Ostali zaposleni u ovoj ustanovi.

OSTVARENI REZULTATI

Realizacijom projektnih aktivnosti animirane su zainteresovane strane i podignuta je svest u javnosti o uštedi energije u školama, unapređeni su kapaciteti učenika, nastavnog osoblja i ostalih zaposlenih za primenu dobre prakse EU u pogledu uštede energije u školi uz promovisanje samih rezultata ovog projekta.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Pripremne aktivnosti u vidu osnivanja tima za energiju i energetski obilazak;
- Edukacija i obuka tima za energiju i akcija kroz energetski pregled škole;
- Prikupljanje podataka – merenje temperature i procena korишćenja energije;
- Predlaganje rešenja;
- Informisanje u školi;

- Izvještavanje medija;
- Promovisanje rezultata projekta.

UTICAJ PROJEKTA

Na lokalnom nivou, škole i javni objekti su veliki potrošači energije i posredno veliki izvor emisije gasova staklene bašte, posebno CO₂. Povećanje energetske efikasnosti u javnim objektima jedan je od efikasnijih načina smanjenja troškova energije, time i smanjenja emisije štetnih gasova u životnoj sredini. Ukoliko se želi uticati na potrošnju, tada je neophodno preduzeti mere u cilju povećanja energetske efikasnosti. To uvek uključuje određena ulaganja za poboljšanje već postojeće ili za nabavku efikasnije opreme. Druga opcija jeste delovati direktno na potrošnju energije promenom ponašanja korisnika objekta. Svrha ovog projekta bila je obezbediti jednostavan i efikasan način energetskih ušteda u školi bez velikih ulaganja, upotrebom savremenijih tehničkih rešenja, kao i promenom ponašanja korisnika objekta primenom pozitivne prakse po metodologiji EURONET 50/50 MAX. Ovaj standard uvodi finansijske podsticaje za dobro upravljanje energijom i čini ljudе ključem uspeha energetskih ušteda.

Lejla Ibrahimović, predsednik Udruženja

U toku implementacije projekta nastojali smo učenicima i zaposlenima u JU Mešovita srednja hemijska škola približiti i učiniti dostupnim mere energetske efikasnosti u njihovoј školi. Važno je istaći da su učenici, osim konkretnih mera energetske efikasnosti u oblasti građevinarstva, mašinstva i elektrotehnike, saznali da se energetska efikasnost ne može i ne sme posmatrati samo kao štednja energije, jer štednja podrazumeva i određena odricanja. Zajedničkim radom, edukacijom, primenom konkretnih mera uverili smo se da postoje načini kako da efikasna upotreba energije nikada ne narušava uslove rada i života. Štaviše, ona može samo sačuvati prirodne resurse i poboljšati kvalitet života. Zbog toga je energetska efikasnost prvenstveno stvar svesti ljudi i njihove volje da promene ustaljene navike u pravcu energetski efikasnijih rešenja, kao i da uz malu pomoć pristupačnih tehničkih rešenja možemo učiniti velike pomake.

Bećirović Ramiza, profesorica JU Mješovita srednja hemijska škola, Tuzla

Ovaj projekat je imao višestruki značaj. Osim što je bio edukativan, pa su učenici mogli naučiti mnogo toga o energiji, odakle dolazi, kako se koristi, kako potrošnja energije utiče na klimatske promene i sl., učenici su na zanimljiv način postali i istraživači, stručnjaci za energiju i predlagači mera za uštedu energije u školi. Kroz projektne aktivnosti shvatili su da ušteda energije ima kako ekonomski tako i ekološki značaj, da svi u školi svojim odgovornim i domaćinskim ponašanjem možemo dobiti uštedi energije i zaštiti okoline. Ono što je vrlo bitno jeste to što su učenici uključeni u projekat bili zadovoljni što su bili u timu za energiju, što im je ukazano poverenje da učestvuju u svim tim aktivnostima i budu oni koji će druge podučavati i usmeravati ih ka savesnjem ponašanju kada su potrošnja energije i zaštita okoline u pitanju.

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je doprineo stvaranju modela zelene ekonomije uključivanjem lokalnih preduzeća (barova i restorana) i ranjivih grupa u sortiranje otpada na samom izvoru stvaranja i njegovu reciklažu, prema utvrđenoj šemi u urbanom jezgru Skadra, što je bio opšti projektni cilj. Lokalni barovi i restorani, kao i žene romske i egipćanske zajednice (ranjive grupe) uključeni su u formalizovani proces prikupljanja otpada na samom izvoru njegovog stvaranja. Otpad sakupljen na ovaj način reciklira se u posebnim kompanijama, umesto da se smešta na gradska odlagališta, što su bili specifični projektni ciljevi.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

CILJNE GRUPE:

- Lokalni privredni subjekti – restorani i barovi;
- Žene pripadnice romske i egipćanske zajednice;
- Stanovnici grada Skadra.

KRAJNJI KORISNICI:

- Građani Skadra;
- Porodice žena pripadnica romske i egipćanske zajednice;
- Reciklažne kompanije;
- Grad Skadar;
- Ostali privredni subjekti.

OSTVARENI REZULTATI

Dvadeset lokalnih preduzeća uključilo se u realizaciju projekta pokazujući spremnost za odvajanje otpada koji se može reciklirati na samom izvoru stvaranja; četiri žene, pripadnice romske i egipćanske zajednice, uključene su u svakodnevnu reciklažu i odvajanje otpada u skladu sa šemom. Na ovaj način su zнатне

**ZELENA
EKONOMIJA
KROZ KONCEPT
ODVAJANJA OTPADA
NA IZVORU I
RECIKLAŽU**

AARHUS INFORMATIVNI CENTAR SKADAR

Vrednost projekta: 5.000,00 €

Mesto realizacije: Skadar, Albanija

KONTAKT OSOBA ALMINDA MEMA

WEB STRANICA:
www.facebook.com/qendraaarhus.shkoder

E-MAIL:
aicshkodra@gmail.com

količine gradskog otpada išle direktno u reciklažu i time je smanjena količina otpada koji se smešta na gradska odlagališta, čime su bili smanjeni i troškovi upravljanja gradskim otpadom.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Identifikacija preduzeća za učešće u projektu;
- Animiranje i angažovanje 4-5 žena pripadnica romske i egipćanske zajednice;
- Jačanje kapaciteta žena pripadnica romske i egipćanske zajednice kroz organizovana 2 sastanka na kojima su informisane kako će se otpad sakupljati i vagati, kako će biti označen u otpadnom listu i sl;
- Kontinuirano praćenje i monitoring funkcionisanja kompletnog procesa;
- Lobiranje kod donosioca odluka na nivou lokalne uprave da preduzmu politike podsticaja za preduzeća kako bi realizovala odvajanje otpada na izvoru da bi se proizvodilo što manje urbanog otpada u gradskim kantama i istovremeno pomoglo ugroženim slojevima i životnoj sredini.

UTICAJ PROJEKTA

Na praktičnom primeru se dvadeset preduzeća uverilo u prednosti šeme odvajanja otpada i njegovog recikliranja, pokazavši spremnost da nastave primenu procesa i nakon završetka projekta. Četiri žene pripadnice romske i egipćanske zajednice uključene su u formalizovanu šemu sakupljanja otpada za reciklažna preduzeća i žele da nastave da se bave ovim poslom i nakon završetka projekta, zadovoljne ostvarenom finansijskom naknadom. Tokom četiri meseca sprovođenja projekta na ovaj način je prikupljeno, odvojeno i reciklirano 550 kg plastike i skoro 100 kg aluminijuma.

Alminda Mema, AIC Skadar

Ovaj projekat je vrlo dobra prilika za testiranje i lobiranje za primenu šeme smanjenja gradskog otpada u opštini Skadar, i donosi ekonomski i ekološke koristi građanima, marginalizovanim i osetljivim slojevima društva, preduzećima i institucijama.

Jetmir Golemi, vlasnik lokalnog bar-restorana, učesnik projekta

Izuzetno cenimo ovu inicijativu koja pomaže ljudima da prevaziđu probleme. Smanjena je količina neupotrebljivog gradskog otpada, a može pomoći preduzećima da smanje troškove opštinskih poreza.

Orseda Nazif, predstavnik ciljne grupe, učesnica projekta

Učešće u ovom projektu pružilo mi je priliku da doprinesem prihodima svoje porodice i da se osetim korisno.

17

INICIJATIVA ZA POVEĆANJE POSLOVNE SVESTI O ULAGANJU U ZELENU ENERGIJU I ZELENU GRADNJU U GRADU KORČA

ACEG CENTAR

Vrednost projekta: 5.000,00 €

Mesto realizacije: Grad Korča, Albanija

KONTAKT OSOBA MARGARITA BUXHAKU

WEB STRANICA:
www.aceg.al

E-MAIL
info@aceg.al

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je doprineo povećanju nivoa svesti i informisanosti preduzeća u Korči o značaju ulaganja u zelenu energiju i zelenu gradnju kao dva oblika koji garantuju smanjenje potrošnje energije, i pritom su ekološki prihvatljivi, što je bio opšti cilj projekta. Istovremeno, projekat je znatno doprineo podizanju nivoa svesti o dobrobiti ulaganja u zelenu energiju i zelenu gradnju i unapređenju znanja Privredne komore Korče o značaju smanjenja potrošnje energije ekološkim metodama, što je predstavljalo specifične ciljeve projekta.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

- Privredni subjekti koji posluju na prostoru grada Korča;
- Predstavnici lokalne uprave;
- Građani grada Korča;
- Šira javnost regije Korča.

OSTVARENI REZULTATI

Pripremljen je izveštaj o energetskom stanju preduzeća u Korči, kao referentnog alata u budućnosti u inicijativama za poslovno investiranje u zelenu energiju i zelenu gradnju; Osnovana su dva informativna pulta za energiju i zelenu gradnju u okviru dve institucije kojima mogu pristupiti sva preduzeća koja posluju u opštini Korča; Podignut je nivo svesti o prednostima zelene ekonomije odgovarajućom medijskom promocijom.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Koordinacioni sastanak sa projektnim stručnjacima;
- Priprema i dostavljanje izveštaja o energetskom stanju preduzeća **Privrednoj komori Korča**;

- Sastanak sa predstvincima **Nacionalnog poslovnog centra i Regionalne poreske uprave**;
- Postavljanje 2 informativna pulta u **Nacionalnom poslovnom centru Korča i Regionalnoj poreskoj upravi grada Korča**;
- Priprema i objava dva informativna članka u lokalnim medijima, o zelenoj energiji i zelenoj gradnji u cilju njihove promocije.

UTICAJ PROJEKTA

Povećanje svesti o koristima ulaganja u zelenu energiju i zelenu gradnju bio je glavni cilj projekta. Pružene su veoma iscrpne informacije o isplativosti koja se ostvaruje ulaganjem u solarne energetske panele ili ulaganjem u toplotnu izolaciju, efikasno osvetljenje, dvostruko zastakljena vrata, prozore itd. Po okončanju izveštaja o energetskom pregledu preduzeća za konzerviranje voća u Korči i postavljanjem dva informativna štanda, koji su inovativne inicijative za Opštinu Korča na ovom polju delovanja, projekt je ponudio održivu alternativu snabdevanja energijom (bez zavisnosti od centralnih politika), mogućnost smanjenja troškova za plaćanje mesečnih računa, ali i korišćenje ekološki prihvatljivih materijala u zelenim zgradama. Izveštaj je kao takav važan dokument za poslovnu zajednicu, njihove predstavničke strukture, ali i za regionalne i lokalne institucije da bi bolje orientisale svoje politike energetske efikasnosti. Ovaj dokument će biti održiv i dostupan svim stranama kao reper za razvoj i proširenje investicija za smanjenje potrošnje energije ekološki prihvatljivim metodama.

Margarita Buxhaku, ACEG CENTAR, izvršni direktor

Projekat je stvorio nekoliko vrlo dobrih prilika za ACEG Centar. Pre svega je uticao na snažnije delovanje i jačanje kapaciteta Centra na polju implementacije Strateškog plana ACEG Centra 2018–2020, kao i na unapređenje saradnje sa EDEN Centrom, lokalnom i regionalnom upravom, NVO sektorom i sl. Ove mogućnosti su veoma važne za povećanje uticaja našeg rada u zajednici, intenziviranje saradnje s lokalnim akterima kako bismo ispunili svoju misiju za dobro upravljanje životnom sredinom u regiji Korče. Veoma smo zahvalni na mogućnosti da sprovedemo ovaj projekat.

Nexhmi Tora, šef Trgovinske i industrijske komore, Korča

Projekat je dobra inicijativa zato što se fokusira na informisanje o mogućnosti da preduzeća postave fotonaponske panele, sledeći uputstva Ministarstva za infrastrukturu i energetiku, koja otvaraju put za samostalnu proizvodnju solarne energije. Informacije o prednostima ulaganja u zelenu energiju i zelenu gradnju u kombinaciji sa značajem drugih mera za povećanje energetske efikasnosti u zgradama – koje se odnose na toplotnu izolaciju, dvostruko zastakljena vrata i prozore, efikasno osvetljenje – važne su za razvoj i održivost poslovanja u regiji Korče i zaštitu životne sredine. Ovaj projekat je došao u pravo vreme, kada se više od šest godina ova regija promoviše kao destinacija prirodnog turizma i zbog činjenice da klimatski uslovi uvelikoj povećavaju troškove poslovanja.

START

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je uticao na poljoprivrednike da izbegavaju bacanje vune u reke i ohrabrio omladinu da se uključi u preradu vune motivišući ih da razvijaju poslovne ideje u ovom sektoru, što je bio opšti cilj projekta. Istovremeno, specifični projektni ciljevi bili su: smanjenje zagađenja životne sredine stočnom vunom na području reke Vlore i optimizacija upotrebe stočne vune uz promovisanje kreativne upotrebe ovog resursa i preduzetništvo u tom pravcu u cilju pronalaženja novih tržišnih mogućnosti.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

- Stočari koji poseduju 120.000 ovaca u projektnom području;
- 2 prerađivača vune;
- Omladina grada Selenice.

OSTVARENI REZULTATI

Šest grupnih sastanaka okupilo je dvadeset poljoprivrednika u pet administrativnih jedinica Opštine Selenice. Održano je 48 individualnih sastanaka s najvećim stočarima. Distribuirano je 500 informativnih letaka. Tokom promocije u televizijskim gostovanjima, dve nove biznis ideje o preradi vune nagrađene su sa po 200 eura. Emitovana je i odgovarajuća promotivna poruka tokom dva meseca na kablovskoj televiziji. Sklopljena su i tri ugovora za prodaju vune.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Istraživanje tržišta;
- Organizovanje i sprovođenje kampanje u cilju podizanja nivoa svesti o značaju smanjenja zagađenja životne sredine

UDRUŽENJE „GJELBERIMI 2000”

Vrednost projekta: 5.000,00 €

Mesto realizacije: Grad Selenice, područje oko rijeke Vlore, Albanija

**KONTAKT OSOBA
KASTRIOT SHEHAJ**

WEB STRANICA:
www.facebook.com/Gjelberimi-2000-shpk-1478247659082251/

E-MAIL
gjelberimi.2000@yahoo.com

- stočnom vunom na području reke Vlore i upotrebe vune kao resursa za razvoj kreativnih biznis ideja, naročito od strane lokalne omladine;
- Sprovođenje konkursa za dobijanje kreativnih ideja u do-menu upotrebe vune kao korisnog resursa.

UTICAJ PROJEKTA

Svi poljoprivrednici u okolini reke Vlore svesni su štete koju su naneli životnoj sredini u poslednjih dvadeset godina. Ovim projektom smo želeli da motivišemo mlade da pronađu nove modelе poslovanja u ovom sektoru, pronalaskom novog tržišta kako bi poljoprivrednici bili zainteresovani za prodaju vune. Implementacijom projekta pokrenuli smo nov pristup u toj oblasti. Kreativnim idejama smo podstakli mlade da razmišljaju u pravcu otvaranja preduzeća u ovoj delatnosti. Pobednice na ovom takmičenju su dve devojke. Uključivanje mladih u obradu vune i proizvodnju zanatskih proizvoda, kao i uključivanje omladine u nove metode sečenja vune električnim rezačem u velikoj meri je doprinelo povećanju nivoa svesti o značaju ove delatnosti na lokalnom nivou. Projekat je celokupnoj zajednici na ovom području skrenuo pažnju na zagađenje i štetu koju su meštani godinama nanosili svojoj okolini i zemljištu.

Kastriot Shehaj, predsednik Udruženja

Područje ima oko 120.000 ovaca koje daju četiri tone vune godišnje. Svi farmeri su vunu bacali jer je nisu mogli prodati. Od devedesetih godina žene su prestale sa obradom vune i izradom vunenih proizvoda, što je dodatno smanjilo potrebu farmera da čuvaju i prerađuju vunu. To je dovelo do velikog zagađenja životne sredine, ne samo uništavanjem reke i njene faune već i ugrožavanjem poljoprivrede, jer je vuna blokirala brojne sisteme za navodnjavanje. Kampanjom realizovanom u okviru projekta i emitovanjem TV spota bili smo u mogućnosti da dodatno podignemo nivo ekološke svesti javnosti. Implementacijom projekta podstakli smo lokalno stanovništvo da smisli nove poslovne ideje i poveća koristi od ovog posla. Došli smo i do novog tržišta na kojem farmeri mogu plasirati vunu – kontaktirali smo s trgovcima iz Kruje, koji će otkupljivati svu vunu proizvedenu u našoj ciljnoj oblasti.

Julinda Kociraj, učesnica projekta

Učešće u ovom projektu vratilo me je u detinjstvo. Osvežilo mi je uspomene na majku i baku, koje su svakodnevno nalazile po nekoliko sati za bavljenje tkanjem. Taj zvuk je muzika za moje uši. Tepisi, velovi i staze bile su devojački ponos, ali nakon devedesetih je ova tradicija iščezla.

Brojni turisti koji posećuju naša sela oduševljeni su prirodnim lepotama i kamenim kućama sa krovovima, ali u njima je isključivo moderan nameštaj. Videvši TV spot s novim idejama koje promovišu tradicionalne vrednosti, prihvatile sam učešće. Odlučila sam da počnem od sebe, da radim kao i moja majka. Nekoliko sati dnevno ovakvog rada vratiće tradiciju uz koju sam odrasla. Pozvala bih devojke iz susedstva da dođu i nauče ovaj занат. Zaista verujem da zajedno možemo ići stazama naših majki, tkati najlepše tepihe i zajednički negovati tradiciju.

19

ZELENI KOD

ZA SOCIJALNU I EKOLOŠKU ZAŠTITU, BERAT

Vrednost projekta: 5.000,00 €

Mesto realizacije: Berat, Albanija

KONTAKT OSOBA GENTIANA DECOLLI

WEB STRANICA:
www.natyraberat.org

E-MAIL:
natyraberat@yahoo.com

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je omogućio promovisanje i zagovaranje novih inovativnih tehnika u porodičnim preduzećima na polju zaštite životne sredine kako bi se ponudila nova i efikasna kultura upravljanja otpadom pod motom Za Berat kao deo svetske baštine UNESCO-a. Istovremeno, uspostavljena je institucionalna koordinacija između preduzeća i lokalne uprave za povećanje kapaciteta i svesti kroz Zelene smernice i relevantne koncepte zelene ekonomije, što su bili planirani projektni ciljevi.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

- Turistička preduzeća (hosteli);
- Obrazovne ustanove;
- Lokalne institucije (**AdZm Berat, Zeleno preduzeće Berat**);
- Predstavnici informativnih biroa.

OSTVARENI REZULTATI

U okviru projekta je uspostavljen Zeleni kod kao mreža u gradu Berat. Članovi su predstavnici lokalnih preduzeća koja podržavaju zelene ideje kao i predstavnici značajnih lokalnih institucija, koji daju dobar primer interakcije između ovih subjekata. Održana su dva tematska treninga za studente na teme „Reciklaža” i „Energetska efikasnost”. Takođe, u okviru projekta je urađen i informativni letak.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Informativna kampanja u cilju animiranja zainteresovanih učesnika;
- Organizovanje javnih foruma za identifikaciju predstavnika

- preduzeća;
- Potpisivanje sporazuma o saradnji sa zainteresovanim stranama;
 - Priprema informativnog letka **Zeleni kodeks**;
 - Dva treninga za učenike na teme **Recikliranje i Energetska efikasnost**;
 - Izrada promo materijala itd.

UTICAJ PROJEKTA

Pre ovog projekta, niko nikada nije komunicirao s lokalnim preduzećima kako bi im skrenuo pažnju na neophodnost reciklaže otpada. Pokretanje procesa reciklaže zelenog otpada u smislu sakupljanja baštenskog otpada za stvaranje humusa i njegovo korišćenje u dalje svrhe sada predstavlja izazov. Takođe, ovaj projekat je uticao i na nove vizije o procesu reciklaže kod kuće, bez dodatnih troškova. Pozitivni primeri interakcije s lokalnim obrazovnim institucijama, informativnim biroima i lokalnim preduzećima pružili su novu šemu i svaki učesnik bi mogao iskoristiti unosan primer dobre prakse i primeniti ga. Projekat je direktno uticao i na izgradnju kapaciteta teorijski i praktično tokom predavanja u školama. Organizovani forumi promovisali su proces kompostiranja. Promotivni materijal uticao je na preduzeća da podrže organizaciju i budu deo projekta.

Gentiana Decolli, šef Organizacije

Implementacija projekta omogućila je promovisanje zelenih standarda u sektoru turizma kao i njihovu primenu u okviru tri lokalna turistička centra. Naša organizacija decenijama ulaže napore da se turizam u našem kraju vrednuje i razvija na prirodnim destinacijama bez uticaja na biodiverzitet. Kroz ovaj projekat smo uspeli da pojačamo osećaj za ekološku odgovornost i stvorimo bolje navike odgovornih subjekata u tom pravcu. Zeleni kod kao nov zeleni standard u turizmu dočekao je primenu. Podržavamo i iniciramo ovaku vrstu projekata koji donose znatne koristi studentima, zajednicama i poslovnom svetu. Istovremeno smo osnažili i sopstvenu organizaciju, i zahvalni smo na mogućnosti sprovođenja ovakvog projekta.

Fatos Nako, AdZM Berat, direktor

Projekat je promovisao zeleni standard, ne samo u turističkom sektoru već širom Zelene mreže. Doprinoeо je očuvanju životne sredine i stvaranju dobrih navika u tom pravcu. Promovisao je i strateško upravljanje u lokalnim zajednicama. Podstakao nas je na kompostiranje i na konkretnom primeru pokazao značaj ovog procesa. Opravdao je našu podršku i podržaćemo ovakve projekte uvek, pogotovo što donose korist i dobrobit svima.

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je uticao na podizanje nivoa svesti o značaju zaštite životne sredine i ekonomskog osnaživanja žena i devojaka u oblasti Danjski Brod, kroz promociju zelene ekonomije, što je i bio opšti cilj projekta. Takođe, stvorena je preduzetnička grupa žena i devojaka u programskoj oblasti čime je integrisana zelena ekonomija kao mogućnost zapošljavanja, a ostvarena je i senzibilizacija za zaštitu životne sredine 3R tehnikom (engl.: Recycle, Reuse, Reduce/reciklaža, ponovna upotreba, smanjenje), što je sve zajedno predstavljalo specifične ciljeve projekta.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

- 20 nezaposlenih žena i devojaka sa prebivalištem u Danjskom Brodu.

OSTVARENI REZULTATI

Animirano je dvadeset nezaposlenih žena i devojaka da učestvuju u projektu. Realizovanim aktivnostima se uticalo na nivo njihove ekološke svesti i unapređeni su dizajnerski kapaciteti angažovanjem stručnjaka u toj oblasti, pri čemu su pravljeni konkretni proizvodi za kuću ili posao, npr. pozivnice, razglednice, torbe i sl. Uz korišćenje 3R tehnike, unapređeni su njihovi kapaciteti za upravljanje proizvodima, metode izlaganja, prodajne veštine i otvaranje mrežne stanice. U okviru projekta je realizovan i prodajni sajam pripremljenih radova, kao i završni okrugli sto o rezultatima koji su njime ostvareni.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Obuka žena i mladih devojaka u Danjskom Brodu o zaštiti životne sredine kroz 3R tehniku;

CENTAR ZA ŽENE „LAKI KORAK”

Vrednost projekta: 5.000,00 €

Mesto realizacije: Danjski Brod (alb.
Vau i Dejës), Albanija

KONTAKT OSOBA KUJTIME NURJA

WEB STRANICA:
www.hapatelehta.org

E-MAIL:
info@hapatelehta.org

- Kurs stručnog osposobljavanja za dizajn;
- Realizacija proizvoda od upotrebljavanog tekstila;
- Kurs za upravljanje prodajom i izlaganjem;
- Dvodnevna izložba radova proizvedenih u okviru projekta;
- Okrugli sto kao završnica projekta.

UTICAJ PROJEKTA

Promovisanjem inicijativa za samozapošljavanje i preduzetništvo, s ciljem povećanja ekonomskih kapaciteta domaćinstava u opštini Danjski Brod, edukacijom, praktičnim vežbama uz korišćenje 3R tehnike, dvadeset nezaposlenih žena i devojaka, korisnica ovog projekta, upoznalo se sa efikasnim načinima korišćenja tekstilnog otpada. Ekološko obrazovanje je orijentisano na osnaživanje lokalnih zajednica da aktivno učestvuju u ekološkom pokretu. Zaštita ekoloških prava orijentisana je na socijalno ugrožene grupe, koje su se nakon toga transformisale u dobar primer zelene ekonomije. Kompletan projekt je dobro uticao na ciljnu grupu otvarajući mogućnost za nova radna mesta, koja utiču i na domaćinstva i na životnu sredinu smanjenjem nezaposlenosti u zajednici.

Denada Shpuza, predsednica Centra za žene „Laki Korak”

Projekat Atelje 3R u fokusu je imao svest o ciljnoj grupi za zaštitu životne sredine i stvaranje novih radnih mesta promovisanjem zelene ekonomije. Nezaposlene žene i devojke su u okviru projekta stekle nove radne veštine. Od tekstilnog otpada su na maštovit način izrađivale proizvode koji prate ekološku održivost, uz ekonomsku korist, izlažući i promovišući stvorene vrednosti. Izložba na sajmu, koju je realizovala ciljna grupa, istovremeno je omogućila prenošenje drugim posetiocima dobrobiti ovog posla, uz promovisanje zelene ekonomije. Štaviše, kontinuirana podrška nezaposlenim ženama i devojkama sa ovim poslovnim veštinama može se smatrati dodatnom vrednošću, pogotovo uz korišćenje principa zelene ekonomije. To nam je, zapravo, i bio cilj, kao nevladinom sektoru, da ekonomski osnažimo žene i devojke njihovim socijalnim osnaživanjem.

Shote Duli, učesnica u projektnim aktivnostima

Mada sam po profesiji prosvetni radnik, u slobodno vreme sam izrađivala rukotvorine i u tome uvek uživala. Ranije sam ovo radila isključivo za potrebe svog domaćinstva, a sada to više nije slučaj. Učešće u ovom projektu omogućilo mi je da saznam nove načine upotrebe tekstilnog otpada. Razumela sam pojам održivosti životne sredine, i kako to postići na konkretnim primerima. Ovo iskustvo me je naučilo značaju tehnike 3R za izradu rukotvorina, ali što je još važnije – očuvanju životne sredine. Koristeći ovu tehniku, razmenjujući ideje sa ostalim učesnicama, učestvujući na sajmu, uspevala sam i da zaradim. Ovaj projekat je – stvaranjem novih poznanstava s devojkama i ženama iz zajednice, razmenom ideja, zajedničkim radom pod mentorstvom stručnjaka u ovoj oblasti – omogućio da naš rad bude vidljiv i prepoznat u zajednici, a i šire. Zaista sam počastvovana učešćem u ovakvom projektu.

21

ZELENE VEŠTINE ZA ZELENE POSLOVE U ALBANIJI

REGIONALNI CENTAR ZA OČUVANJE ŽIVOTNE SREDINE

Vrednost projekta: 5.000,00 €

Mesto realizacije: Cerik i Tirana,
Albanija

KONTAKT OSOBA DANIELA RUCI

WEB STRANICA:
www.albania.rec.org

E-MAIL:
info.albania@rec.org

CILJEVI PROJEKTA

U okviru projekta su mladi iz srednjih stručnih škola u Tirani i Ceriku edukovani i informisani o zelenim veštinama kao polaznim osnovama održive ekonomije. Istovremeno, stvoren je model zelenih radnih mesta u nekim sektorima albanske ekonomije, poput poljoprivrede, elektronike i mehanike, što su bili glavni projektni ciljevi.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

- 300 učenika dve srednje stručne škole u Tirani i Ceriku;
- Škole za stručno obrazovanje i obuku sa svojim akademskim osobljem od 40 nastavnika;
- Albansko stanovništvo;
- Albansko tržište rada koje će imati radnu snagu koja poštuje i primenjuje principe zelene ekonomije;
- Brojne OCD.

OSTVARENI REZULTATI

Ojačani su kapaciteti nastavnika uključenih u projekt, koji su upoznati sa inovativnim metodologijama i instrumentima. Izgrađeni su kapaciteti i podignuta svest učenika. Promovisana je i olakšana sposobnost boljeg razumevanja zelenih veština uz podsticanje mladih da ih primenjuju i unapređuju kako bi postali akteri promena kao i promotori zelenog preduzetništva. Učenici uključeni u projekt smislili su i pripremili model zelene škole kao i pet modela zelenih proizvoda usmerenih na promociju zelenih radnih mesta, a sve to uz promovisanje preduzetničkog duha i razumevanje vrednosti zelenih radnih mesta.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Obuka školskog osoblja **o zelenoj ekonomiji i zelenim poslovima**;

- Praktična nastava u srednjim stručnim školama na tom polju;
- Proučavanje zelenih veština u konkretnim zanimanjima, prema vodiča na tu temu;
- Stvaranje modela zelenih proizvoda kao rezultat primene zelenih veština;
- Promocija zelenih proizvoda kroz izložbu radova učenika.

UTICAJ PROJEKTA

Projekat je omogućio korisnu sinergiju između privrednog sektora i sektora za stručno obrazovanje u našoj zemlji. Cilj sprovedenih aktivnosti nije bio samo jačanje kapaciteta nastavnika stručnih škola u oblasti zelene ekonomije i zelenih radnih mesta, već i da se oni upoznaju sa odgovarajućim inovativnim metodologijama i instrumentima značajnim za veštine mladih ljudi (učenika) i za ekološki prihvratljivo ponašanje. Učenici su osposobljeni da definišu i opišu zelene veštine kroz informacije, diskusiju i realizaciju aktivnosti učenja fokusirajući se na zelene veštine na konkretnim primerima u slučajevima različitih profesija.

Mihallaq Qirjo, direktor Organizacije

Stvaranje obrazovnih modela zasnovanih na zelenoj ekonomiji u školskim programima smatra se važnim za novu generaciju koja će osigurati ekonomski rast bez loših uticaja na životnu sredinu. Sistem stručnog obrazovanja u Albaniji reorganizovan je tako da prihvati tehnološke inovacije i održivo korišćenje prirodnih resursa. Mladi koji se mnogo brže pojavljuju na tržištu rada su oni koji završavaju škole strukovnog obrazovanja različitog stručnog obrazovanja i profila. Modeli zelene ekonomije uvode se kroz posebne module nastavnih planova i programa, obogaćujući teorijsku pozadinu, kao i uspostavljanjem novih veština za inovacije i efikasno korišćenje resursa. Uticaj projekta povezan je s nastavnikovom procenom sposobnosti učenika da sprovode konkretne pilot-projekte na nivou škole primenom dobijenih informacija i negovanjem zelenih veština. Pored toga, podrška stručnim školama obezbeđuje apsorpciju kvalifikovane radne snage na tržištu rada, uzimajući u obzir njihove zelene veštine kao dodatnu vrednost. Štaviše, projekt je doprineo cilju transformacije zelenih veština i znanja u preduzetničke ideje i inicijative.

Diana Barjamaj, nastavnica u srednjoj stručnoj školi

Kao nastavnik srednje stručne škole u Tirani rekla bih da su moji učenici u okviru projekta imali priliku da uče o zelenim veštinama s kojima mogu aplicirati u zelenom sektoru i profesijama koje počivaju na principima očuvanja životne sredine. Ja predajem Očuvanje životne sredine i Održivi razvoj, ali moram priznati da je nastava još uvek isključivo na teorijskom nivou bez praktične primene. Taj nedostatak smo prevazišli učešćem u ovom projektu. Zahvaljujući njemu, kad zakorače na tržište rada naši će učenici biti spremni da apliciraju za rad na zelenim poslovima.

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je poboljšao ulogu OCD u primeni koncepta zelene ekonomije u makedonskim kompanijama, što je bio opšti cilj projekta. Takođe, povećana je svest OCD i kompanija o značaju zelene ekonomije i zelenog preduzetništva i ojačan je kapacitet lokalnih OCD za primenu zelene ekonomije i zelenog preduzetništva, što su bili specifični ciljevi projekta.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

- OCD;
- Kompanije;
- Građani Republike Sjeverne Makedonije.

OSTVARENI REZULTATI

Kroz implementaciju projekta pripremljen je izveštaj o korišćenju koncepta zelene ekonomije u preduzećima koja su osnovana u Severnoj Makedoniji. Unapređeni su kapaciteti deset OCD-a i deset kompanija o značaju zelene ekonomije i zelenog preduzetništva. Implementiran je koncept zelene ekonomije u pet kompanija.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Analiza i istraživanje kompanija u Severnoj Makedoniji sa stanovišta razumevanja principa zelene ekonomije;
- Organizovanje obuke za OCD za primenu koncepta zelene ekonomije;
- Organizovanje obuke za kompanije za primenu koncepta zelene ekonomije;
- Razvoj plana za primenu koncepta zelene ekonomije u 5 kompanija.

**UNAPREĐENJE
KAPACITETA
OCD PRIMENOM
KONCEPTA ZELENE
EKONOMIJE**

CENTAR ZA KLIMATSKE PROMJENE, ĐEVĐELIJA

Vrednost projekta: 5.990,00 €

Ciljna oblast: Republika Severna Makedonija

KONTAKT OSOBA FILIP STOJANOVSKI

WEB STRANICA:
www.ckp.org.mk

E-MAIL:
ckp.gevgelija@gmail.com

UTICAJ PROJEKTA

Glavni uticaj projekta je povećano znanje kompanija i OCD iz Severne Makedonije o primeni koncepta zelene ekonomije. Za postizanje cilja projekta sprovedeno je nekoliko aktivnosti. Jedna od glavnih je Izveštaj o trenutnom stanju primene koncepta zelene ekonomije u preduzećima, gde se kontaktiralo s kompanijama iz različitih sektora i procenjen je stepen primene ovog koncepta. Izveštaj je solidna podloga za buduće pokretanje sličnih aktivnosti koje mogu poboljšati primenu koncepta zelene ekonomije. Obuka organizovana na ovu temu osnažila je šesnaest kompanija i jedanaest OCD da steknu znanja za primenu koncepta zelene ekonomije u svakodnevnom radu. Jedna od najvažnijih aktivnosti bila je priprema planova zelene ekonomije za pet kompanija koje su pružale praktične smernice i savete za primenu pomenutog koncepta.

Filip Stojanovski, Centar za klimatske promjene, koordinator projekta

Stečeno znanje nam je pružilo priliku da promovišemo projekt, ali i samu organizaciju putem internet televizije Eko-balans (<https://ekobalans.mk/>). Pored toga, stečeno znanje je omogućilo organizaciji da učestvuje na Sesiji zelenih poslova, koju je organizovao odbor za Nacionalni okvir kvalifikacija.

Zaposleni u kompaniji MarkIT, učesnik obuke

Obuka za koncept zelene ekonomije bila je vrlo dobro organizovana i teme koje je predavač obrađivao veoma su nam važne i usmeravaju nas da razmišljamo o održivosti životne sredine. Uložićemo napore da primenimo koncept zelene ekonomije kako bismo smanjili operativne troškove i postali kompanija s boljim ekološkim performansama i većom odgovornošću.

BICIKLISTIČKI TURIZAM U VEVČANIMA

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je pokrenuo upotrebu bicikala za rekreativne i turističke aktivnosti, kao i za podizanje nivoa svesti javnosti o korisnim navikama korišćenja alternativnih prevoznih sredstava, čime se doprinosi zaštiti životne sredine, što je bio opšti cilj projekta. U isto vreme povećana je upotreba alternativnih prevoznih sredstava, promovisan je i povećan turistički potencijal ciljne oblasti, što su bili specifični ciljevi projekta.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

- Domaći i inostrani turisti;
- Lokalni turistički sektor;
- Opština Vevčani;
- Lokalno stanovništvo.

OSTVARENI REZULTATI

Implementacijom projekta povećana je turistička ponuda. Smanjen je štetan uticaj turističkih automobila u Vevčanima. Stvorene su i mapirane biciklističke staze na teritoriji planine Jablanica. Unapređena je životna sredina novom ponudom za alternativni javni prevoz u zaštićenim područjima.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Kupovina 6 bicikala sa zaštitnim kacigama i kompletima za prvu pomoć;
- Proizvodnja i ugradnja metalne stanice za planinska bicikla;
- Dizajn, kupovina i instalacija dve info table;
- Izrada veb-aplikacije sa podacima i mapom biciklističkih ruta;
- Distribucija 500 letaka za promociju novih biciklističkih staza i veb-aplikacije;
- Iznajmljivanje bicikala.

**PLANINSKO I EKOLOŠKO
UDRUŽENJE CERN KAMEN 2257
VEVČANI**

Vrednost: 6.000,00 €

Ciljna oblast: Vevčani, Republika
Severna Makedonija

**KONTAKT OSOBA
DEJAN KUKOSKI**

WEB STRANICA:
www.vevcaniadventure.com

E-MAIL:
vevcaniadventure@gmail.com

UTICAJ PROJEKTA

Cern Kamen 2257 Vevčani je realizacijom ovog projekta omogućio novu turističku uslugu i razvoj planinskog biciklizma u Vevčanima. Ovaj projekat je omogućio novu turističku ponudu u vidu iznajmljivanja bicikala. Pojednostavljen je iznajmljivanje putem veb-stranice www.vevcaniadventure.com. Ova turistička usluga povećava atraktivnost trenutne turističke ponude u Vevčanima, a utiče i na smanjenje emisije štetnih gasova uzrokovane povećanom upotrebom automobila.

Dejan Kukoski, menadžer projekta

Projekat pruža novu turističku uslugu u Vevčanima i omogućio je razvoj planinskog biciklizma onlajn dostupnim iznajmljivanjem. Ova turistička usluga unapređuje trenutnu turističku ponudu u Vevčanima, a utiče i na smanjenje emisije gasova uzrokovanih povećanom upotrebom automobila.

Lokalni turista, ljubitelj biciklizma, predstavnik ciljne grupe

Ovim projektom povećana je turistička ponuda u Vevčanima. Očekuje se veći broj stranih turista. Za sve potrebne informacije turisti mogu posetiti postojeću veb-stranicu i videti fotografije i video-zapise, obeležene pešačke staze na Jablanici, informacije o opštini Vevčani, kao i o svim kulturnim, istorijskim i prirodnim bogatstvima, a sve je to dodatna vrednost ovog projekta.

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je ojačao nacionalnu saradnju mladih u OCD za promociju inicijativa za zelenu i cirkularnu ekonomiju koje doprinose jačanju participativnih demokratija i procesu pridruživanja Republike Severne Makedonije Evropskoj uniji. Takođe, projekat je povećao kapacitete mladih žena i muškaraca ciljne oblasti u stvaranju aktivnosti zelene i cirkularne ekonomije s mogućnostima za posao za mlade, kroz ojačane mreže OCD i partnerstva s drugim zainteresovanim stranama na lokalnom i nacionalnom nivou i povećanjem učešća mladih u političkom dijalogu s donosiocima odluka, što su bili glavni projektni ciljevi.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

CILJNE GRUPE:

- 10 OCD usmerenih na mlade iz ciljnih opština u Severnoj Makedoniji;
- 100 učenika iz škola u ciljnim opštinama u Severnoj Makedoniji (sa učešćem devojčica od 50%);
- 5 poslovnih partnera i partnera iz privatnog sektora;
- 5 medijskih partnera;
- 15 predstavnika državne i lokalne uprave i donosioca odluka u 3 opštine (Kavadarci, Struga and Resen).

KRAJNJI KORISNICI:

- Mlade žene i muškarci, naročito pripadnici ranjivih grupa (npr. pripadnici romske zajednice, nezaposleni, invalidi i sl.).

OSTVARENI REZULTATI

Projekat je ojačao kapacitete mladih žena i muškaraca i promovisao alate za zelene i kružne ekonomiske inicijative za mlade u tri ciljne opštine. Stvorena je mrežna platforma za mlade i spro-

CIRKULARNA EKONOMIJA ZA NAPREDAK MLADIH

NOVINARI ZA LJUDSKA PRAVA

Vrednost projekta: 5.991,00 €

Ciljna oblast: Kavadarci, Struga, Resen, Republika Severna Makedonija

KONTAKT OSOBA NATAŠA DOKOVSKA

WEB STRANICA:
www.jhrmk.org

E-MAIL:
detstvo@detstvo.org.mk

vedena je kampanja za podizanje svesti koja je stvorila zajednice angažovanih mladih, deleći znanje, veštine i inicijative za zelenu ekonomiju i mogućnosti za posao. Deset zelenih inicijativa pokrenuli su mlade žene i muškarci koji rade na mogućnostima za zelenu ekonomiju, ekološku održivost i cirkularnu ekonomiju. Inicirano je sve veće učešće mladih žena i muškaraca na forumima i u (političkim) dijalozima o omladinskim inicijativama za održivi razvoj, zelene i kružne ekonomске politike i EU integracije.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Interaktivno mapiranje kapaciteta mladih iz ciljnih opština (zelena ekonomija);
- Izrada priručnika za poslove u oblasti zelene ekonomije;
- Obuka za trenere o zelenoj ekonomiji, pristupanju EU, stvaranju preduzeća, pravnom okviru;
- Obuke mladih za zelene poslove;
- Obuka za nastavnike o očuvanju životne sredine;
- Dizajn i uspostavljanje mrežne platforme za mlade;
- Razvoj kampanje za podizanje svesti u vezi sa pokretanjem mrežne platforme za mlade;
- Lokalno medijsko takmičenje za najbolje priče o aktivizmu mladih u kružnoj/zelenoj ekonomiji;
- Dva ciklusa školskih aktivnosti za zelenu ekonomiju;
- Organizovanje poseta radi razmene dobrih omladinskih praksi, uključujući i mlade žene;
- Savetodavni forumi za studente o zelenoj/kružnoj ekonomiji;
- Završna konferencija o savetima za omladinsku politiku.

UTICAJ PROJEKTA

U okviru projekta su unapređeni kapaciteti OCD usmerenih na mlade koji su stekli veštine, alate, mrežnu platformu i mogućnosti partnerstva da pokažu svoju viziju i mogućnosti zapošljavanja mladih u novoj zelenoj, kružnoj ekonomiji (kao deo EU integracija). Edukovani su lokalni novinari koji će u svojim daljim profesionalnim izazovima moći da prepoznaju šta je zelena ekonomija i da se pravilno pozabave problemima mladih u pogledu mogućnosti zapošljavanja u zelenoj ekonomiji.

Nataša Dokovska, koordinator projekta

Ako pođemo od činjenice da živimo na ovoj planeti, a druge nemamo, onda je više nego jasno da bi naša maksima trebalo da bude Kupuj manje, biraj dobro. Ali kako to učiniti ako znamo da se recikliranje, pakovanje, bilo koja promena u poslovanju preduzima u cilju usklađivanja s potrebama potrošača?

Kroz ovaj projekat smo želeli, i uspeli, da razvijemo preduzetnički duh među mladima. Obukom smo uspeli da: omladinu obogatimo znanjem u pogledu politika i dobrih praksi EU u kružnoj ekonomiji; promovišemo prevenciju otpada i predstavimo nove metode njegove upotrebe; promovišemo angažovanje omladine i zalaganje za zelenije okruženje bez stvaranja otpada, koristeći koncept kružne ekonomije; podstaknemo povećanje ekološke svesti omladine i osmislimo kampanje za prenošenje poruke mladim ljudima i zainteresovanim stranama; pokrenemo platformu za omladinske radnike putem koje međusobno razmenjuju dobra iskustva i dalje prenose ekološku svest mlađim generacijama.

Miljko Mantalj, učesnik treninga

Učešće u ovom projektu bilo je odlična prilika za mene i druge učesnike da radimo na održivom razvoju i borbi protiv klimatskih promena. Prenošenjem znanja, veština i kompetencija koje smo dobili u vezi s kružnom ekonomijom, ojačana je uloga omladinskih NVO u upravljanju otpadom od hrane i u obezbeđivanju zelenijeg okruženja. Ovo je bilo od velike važnosti za učeničke i omladinske NVO iz jednog regiona kao što je Prespanski, gde imamo veliku količinu jabuka koje završavaju kao otpad.

Za mene je veliki izazov bio podizanje svesti i razumevanje kružne ekonomije i njenih koristi u poređenju s tradicionalnom linearnom ekonomijom.

25

ZELENO OSNAŽIVANJE RURALNIH OBLASTI

**UDRUŽENJE ZA ČISTU
ŽIVOTNU SREDINU „AJDE,
MAKEDONIJA“- SKOPLJE**

Vrednost projekta: 6.000,00 €

**Ciljna oblast: Regija Strumice,
Republika Severna Makedonija**

**KONTAKT OSOBA
BLAŽE JOSIFOVSKI**

**WEB STRANICA:
www.ajdemakedonija.mk**

**E-MAIL:
ajdemakedonija@gmail.com**

CILJEVI PROJEKTA

Projekat je doprineo stvaranju modela održivih zadruga malih proizvođača paradajza u Strumici, što je i bio opšti cilj projekta. Istovremeno, negovano je prijemčivo okruženje za zadruge, razvijen je održivi model zadruga malih proizvođača paradajza i potvrđen je i distribuiran model na osnovu kojeg se formiraju zadruge, što je sve zajedno činilo specifične ciljeve projekta.

CILJNE GRUPE I KRAJNJI KORISNICI

- Mali proizvođači paradajza u Strumici.

OSTVARENI REZULTATI

Realizacija projekta obezbedila je plan i strategije za povećanu održivost lanca snabdevanja paradajzom. Obezbeđeno je testiranje poslovnog plana i strategija održivosti zadruga malih proizvođača paradajza u Strumici. Povećane su tržišna snaga i profitabilnost malih proizvođača paradajza u ciljnem području. Pripremljen je priručnik za vođenje daljeg uspostavljanja održive zadruge u drugim lancima snabdevanja.

GLAVNE AKTIVNOSTI

- Istraživanje tržišnih strategija za makedonski paradajz;
- Osnivanje upravnog odbora;
- Izrada studije izvodljivosti za zadrugu proizvođača paradajza;
- Studijske posete i izleti za testiranje studije izvodljivosti;
- Komunikacione i informativne aktivnosti usmerene na podršku;
- Konsultacije i diskusije sa zainteresovanim stranama studije

- izvodljivosti;
- Organizacija okruglih stolova i radionica za potvrđivanje studije izvodljivosti;
 - Izrada inovativnog poslovnog plana zadruge proizvođača paradajza;
 - Konferencija na temu poslovnog plana zadruge;
 - Potpisivanje Memoranduma o razumevanju sa budućim članovima zadruge;
 - Objavljivanje priručnika za vođenje daljeg uspostavljanja održive zadruge u drugim lancima snabdevanja.

UTICAJ PROJEKTA

Projektni tim je zajedno sa stručnim licem organizovao sastanke sa zainteresovanim stranama u regionu Strumice, kako bi napravio i potvrdio studiju izvodljivosti potrebnu za pomoć budućim poljoprivrednim zadrugama u regionu, kao i na nacionalnom nivou. Verujemo da je ovo bio ispravan pristup jer je dao dragocene preporuke o tome kako se mogu formirati lokalne poljoprivredne zadruge. Tim je uspeo da izradi inovativan poslovni plan koji odražava mogućnosti poljoprivredne saradnje u Strumičkom regionu i zemlji, uzimajući u obzir vrednosti i verovanja koja su deo lokalnih zajednica. Prema poslovnom planu našeg tima, napravljenom prema komentarima koje su dali budući zadrugari, povećaće se tržišna snaga i profitabilnost za male farmere paradajza. Projektni tim je stvorio priručnik prema poslovnom planu tako da budući korisnici mogu lako da osnivaju održive zadruge za druge lance snabdevanja.

Blaže Josifovski, predsednik udruženja „Ajde Makedonija”

Pridruživanje poljoprivrednim zadrugama odličan je način za male farmere paradajza da se probiju na velika tržišta i dobiju bolju cenu za proizvod koji nude. Pored ove velike koristi, postoje i druge dobrobiti kao što su modernizacija proizvodnje, bolja organizaciona struktura i mogućnosti za nadogradnju znanja i dobrih praksi, a sve je to omogućeno sproveđenjem ovog projekta.

Poljoprivrednik, predstavnik ciljne grupe

Idea zemljoradničke zadruge zvuči sjajno, jer ćemo tako lakše osvojiti tržište sa istim proizvodom i po boljoj ceni. Najveći izazov su međusobno poverenje i saradnja među proizvođačima.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

338.1:502.131.1(497)(083.94)

323.21(497)

316.334.55:061.2(497)

**KATALOG projekata realizovanih kroz
program dodele malih grantova /**
[grupa autora]. - Beograd : Smart kolektiv, 2021
(Beograd : SWA tim). - 72 str. : ilustr. ; 24 cm

Tiraž 500.

ISBN 978-86-86857-07-1

а) Привредни развој -- Одрживи развој -- Пројекти -- Балканске земље
б) Цивилно друштво -- Партиципација в) Рурални развој -- Невладине организације

COBISS.SR-ID 44264969

Za više informacija o projektu „GEAR – Zelena ekonomija za razvoj regiona” možete kontaktirati:

**Smart kolektiv
Svetozara Markovića 42a
11000 Beograd, Srbija
Tel/fax: +381 11 2659 700
e-mail: office@smartkolektiv.org
ili posetiti veb-sajt
www.smartkolektiv.org**

Ova publikacija je izrađena uz finansijsku podršku Evropske unije. Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost Smart kolektiva i ni pod kojim se uslovima ne može smatrati da odražava stavove Evropske unije.